

BATINA

Serie nouă, anul 5, nr. 65, septembrie 2019
www.cctb.ro

Revistă lunară editată de Centrul Cultural Județean Constanța
„Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța

- 5 Festivalul Concurs Național de Interpretare a Cântecului Popular Românesc „Dan Moisescu” ediția a XXIII-a
- 7 *Info*
Sărbătoarea Tradițiilor și Meșteșugurilor Dobrogene
- 8 *Info*
Sărbători populare dobrogene
- 9 *Frumusețe și spiritualitate*
Marea în septembrie
- 11 *Obiceiuri de pe la noi*
Vinițel, cel din cap de brumărel
- 13 *Spic de soare, gând albastru*
Lacrima muntelui:
Izvorul Sfântului Dionisie
- 15 *Tradiții dobrogene*
Borșul pescăresc al lipovenilor - irezistibila tradiție culinară a întinderilor de ape
- 18 *Pe urmele lui Teodor Burada prin satele dobrogene*
„Oltina, vatră veche românească”
- 21 *La Sulina, se nasc și se păstrează tradiții*
„Parastasul Piraților Nepomeniți”
- 23 Cimitirul cosmopolit al Europei
- 27 *Forme ale culturii de masă prin școlile de adulți*
Șezătorile populare
- 30 *Profesorii noștri*
Tabăra de pictură „Kreator Art”
- 31 *Povestea vorbelor*
A se lua (apuca) la (de) hartă; a da hartă
- 33 *Pe urmele lui Teodor Burada prin satele dobrogene*
Tradiții și obiceiuri din comuna Vulturii

Datina, fondată în 1991, serie nouă,
Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța

ISSN 1221-2253

DIRECTOR GENERAL: PROF. DOINA VOIVOZEANU, DIRECTOR ARTISTIC: SILVIA ȚIGMEANU
REDACTOR ȘEF: CONF.UNIV. DR. AURELIA LĂPUȘAN
REDACTORI: ANA MARIA ȘTEFAN, IULIA PANĂ, DAN COJOCARU, OANA ELENA POPESCU

Director economic: Alina ONEL
Tehnoredactor: Traian Mircea VOINEAGU
Corectură: Daniela Andra COJOCEA

Copyright text și fotografii © Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”
Copyright prezentare grafică © 2016 Editura Datina
Iconografie: arhiva Centrului și colecții particulare

Tiparul FOTO STORY SRL Constanța, bdul Alex.Lăpușeanu nr.163 fotoartagfa@yahoo.com
Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” - Constanța
Bd. Tomis nr. 110
Tel./Fax: 0241 61 92 93
E-mail:office@scoalaarte.ro

Bd. I.C. Bratianu nr. 68
Tel: 0241 61 88 42
E-mail:cultural2@scoalaarte.ro

Sub imensitatea cerului de septembrie

Aurelia LĂPUȘAN

Septembrie este, cu siguranță, luna rodniciei. Oricât de secetoase ne-au fost vremurile, septembrie ne aduce aroma din vii, mirosul de gutui coapte, frunzele ruginii ale pădurii, sunetul clopoțelului și zumzetul din preajma școlilor. Septembrie se insinuează în sufletele noastre prea roase de arșița verii, de năvălnicia vacanțelor, consumate cu maximă adrenalină.

Vi-l mai amintiți pe Geo Bogza, pictorul cuvintelor meșteșugite dedicate Dobrogei? Ce declarație de îndrăgostit etern ne-a lăsat: "Am iubit mult vechile drumuri de calcar ale Dobrogei, orbitoare în lumina soarelui, pline de vrajă sub razele lunii. Am mers și am mers pe ele, până ce Carul Mare se dădea peste cap, până ce răsărea sau apunea luna, am mers și am mers pe ele printre lanuri de grâu și de ovăz, până ce le acoperea roua și păreau de argint. Am mers și am mers pe ele, până ce totul – întreg universul – părea un vis/.../

Nimic din ceea ce în ultimii ani a devenit frumos în Dobrogea nu este atât de frumos ca lanurile de grâu. În partea de stepă, unde satele sunt rare și nu crește nici un copac, pământul e liber de la un orizont la altul, liber în mod absolut. Acolo sub cerul imens, ești copleșit de imensitatea ogoarelor.¹

Și în alt loc, tot despre Dobrogea nemurită de el. "După Olt și munți și război, a venit Techirghiolul. Acest lac cu ape vindecătoare m-a îndemnat să-mi petrec multe veri pe malul lui. Obişnuisem să-l trec zilnic înot; adeseori eram întovărășit de un om care gusta și el aceleași mari voluptăți în aventura cu lacul-prietenul meu drag, Sorin Vieru. Zece din aceste veri le-am dăruit, după ce ieșeam din apă Cărtii Oltului - o revizuiam. În jur peisajul era arid, cu o evidentă notă africană, complet diferit de cel descris în pagina de carte. Dacă antitezele mă stimulau."²

Poate nu întâmplător luna septembrie este și luna marilor aniversări ale Dobrogei.

120 de ani de Balneologie la Techirghiol.

Primul care a făcut propagandă activă Techirghiolului a fost dr. N. G. Chernbach, medicul primar al spitalelor, cu un memoriu la Congresul Internațional de igienă de la Paris din 1889. În

perioada 1894-1896, Dr. N. Chernbach studiază efectele terapeutice ale resurselor naturale ale României și publică mai multe lucrări despre spitalele maritime. În 1896, Dr. N. Chernbach a publicat în București, sub egida Eforiei Spitalelor Civile, una dintre primele broșuri despre „Lacul Techir-ghiol sau Tuzla-ghiol (Dobrogea) și Sanatoriul maritim pentru scrufuloși de la Techir-ghiol”.³ Sublinia că „Tichir-Ghiolu este în același timp o stațiune maritimă, o stațiune balneară și o stațiune climaterică”⁴, o definiție lansată în premieră.

Sanatoriul Eforiei Spitalelor a fost inaugurat la 4 iulie 1899. A avut de la început o valoare socială și medicală de excepție: era singurul din țară destinat tratării copiilor bolnavi de tuberculoză, o boală care se extinsese la peste o treime din populația infantilă din România.

La 20 septembrie 1899, Ioan Movilă, avocatul de viță veche moldovenească, cumpără mult teren și pune temelie unui oraș-stațiune numit după voia sa Movilă – Techirghiol. A vrut nu doar să valorifice calitățile terapeutice ale nămolului de Techirghiol, dar și să întemeieze un oraș de la temelie. De atunci au trecut 120 de ani. Techirghiolul a devenit brand pentru sănătate, prevenție, speranță de viață. Lacul răsplătește cu darurile sale pe oricine crede în miraculoasele lui efecte.

La 14 septembrie 1895, cea mai mare solemnitate ce s-a văzut până atunci în țară, cum titrau ziarele vremii, se petrecea la Cernavoda. Erau prezenți Carol I, regina Elisabeta, principele Ferdinand, principesa Maria, oaspeți veniți special pentru eveniment, corpul diplomatic, miniștri, ziariști, oamenii locului.

„Un tren format din 15 locomotive, fluierând înspăimântător, a zburat cu 80 km/oră pe deasupra valurilor Dunării. Trenurile bubuiau, sirenele vapoarelor sunau, uralele a mii de oameni nu mai conteneau. A fost cel mai grandios spectacol care s-a văzut vreodată în țara noastră: veșnicul Danubiu, care despărțea pământul țării noastre a fost învins. ”Peste 400 personalități din țară și străinătate, peste 20.000 oameni din toate părțile Dobrogei și ale Regatului admirau

1. Geo Bogza. *Priveliști și sentimente*. Ed. Albatros 1979 București.

2. Eu sunt ținta. Geo Bogza în dialog cu Diana Turconi, Editura Du Style, 1996, p.192

3. Chernbach, N.G., *Lacul Techirghiol sau Tuzla Ghiol(Dobrogea) și sanatoriul maritim pentru scrufuloși de la Techirghiol*, Buc., Tipografia Lăzăreanu, 1896, p.6.

4. ibidem

dantelăria de oțel și silueta sveltă a celui de-al treilea pod ca mărime din lume și cel mai mare din Europa aceluși timp”.

La banchet au participat circa 400 persoane. Anghel Saligny a stat la masă în fața principesei Maria, la un loc mai aproape de rege fiind plasat directorul general al Căilor ferate, Gheorghe Duca.

„Masa populară, scria ziarul Constanța, la care s-au cheltuit vreo 100 berbeci, s-a profitat decât de lucrătorii străini aflați la Cernavoda. Fiind zi de post, țărănimea română s-a ales cu câte 10 bani și o oală cu vin, câți au putut străbate până la distribuitori./.../Ziua a fost foarte frumoasă, serbarea strălucită, fără nici un accident, fără nici un incident de importanță, nu însă și fără incomoditatea câte unui obraznic care, nechemat, vrea să mănânce la praznicul împărătesc”⁵.

Dar ce mare lucru acest pod peste Dunăre, această capodoperă inginerească semnată de românul de sorginte franceză Anghel Saligny! Și astăzi îi admirăm dantelăria și măreția dorindu-i să sclipească ca odinioară în soarele toamnei dobrogene.

Anul acesta, la 27 septembrie, se împlinesc 110 ani de la inaugurarea portului Constanța. Nu ne trebuie multă imaginație să vedem dincolo de cuvinte cum se desfășura marea sărbătoare a tuturor românilor.

„La ora 11, a zilei de 27 septembrie 1909, suveranii urmați de suita lor pornesc spre intrarea portului. În dreapta se găsesc aliniate vase de război, crucișătorul Elisabeta, bricul „Mircea” și canonierele „Grivița” și „Oltul”. La toate soldații erau pe bord și catarge aplaudând la trecerea bărcii regale. La intrarea portului, de cele 2 faruri, fusese legată o panglică tricoloră. În timpul acesta, cargobotul „Iași”, primul vas încărcat în silozurile inaugurate, ridică ancora și se îndreaptă spre largul mării, luând drumul către Anglia, unde duce cereale românești.”

Vasele din port au dat toate semnele de onoare, iar muzicile au intonat imnuri,” consemnau ziariștii de la Tribuna Dobrogei.

“Nu sărbătorim numai săvârșirea unor lucrări din portul Constanța, ci îndeplinirea unui întreg program urmat cu atâta străduință de Maiestatea Voastră. Prin facerea portului Constanța cu adâncimea și instalațiile speciale pentru cereale, ați dat puțința de a se reduce navlul cerealelor prin sporirea capacității vapoarelor și scurtarea

timpului de încărcare. Toate acestea vor contribui ca să putem susține mai cu folos concurența pe piețele mondiale. În ce privește industria noastră de petrol, ea nu ar fi putut lua dezvoltarea de acum fără lucrările pe care le inaugurați astăzi”, afirma Anghel Saligny la festivitatea inaugurării portului.

Regele Carol a fost primul care a apăsător pe butonul ce a declanșat punerea în funcțiune a instalațiilor silozului. Din gurile de beton armat curgeau cerealele direct în magazinele motonavei “Iași,” a Serviciului Maritim Român. Primul vapor încărcat cu rapiditate, după tehnica viitorului, “Iași,” devine în istoria marinei punctul de la care debutează exportul modern prin portul Constanța.

Piatra fundamentală a lucrărilor portului fusese pusă la 16 octombrie 1896.

Era septembrie 1928. Cei mai importanți arhitecți români ai vremii își lansaseră grandioasele schițe pentru un Teatru național la Constanța. Proiectul premiat reprezenta un tot arhitectonic, cu perspectivă impunătoare, cuprinzând în mijloc teatrul, iar în cele două părți biblioteca și muzeul, legate de clădirea centrală prin portice. În fața monumentalului palat se întindea o piață în stil venețian. Din păcate s-au bătut doar țărșii fundației și nici până astăzi nu s-a reușit construirea unui lăcaș de cultură adecvat orașului.

Tot într-un septembrie, anul 1933, jurnalistul-romancier Emanuel Bucuța își mărturisea în *Dobrogea Jună* impresiile de la inaugurarea statuii lui I.N. Roman: “Era într-o zi de toamnă cu soare rar pe mare, când am coborât în Constanța ca să fim martori la dezvelirea statuii lui Roman. În răscrucea dintre gară, Prefectură și b-dul Carol el aștepta liniștit și nevăzut sub pânze. Mîine va face parte din alcătuirea acestei piețe și trecătorii se vor grăbi pă lângă el fără să-l mai deosebească. Dar astăzi umple locul, nemăsurat de înalt și de alb, și toată Constanța nu e decât un amfiteatru, cercuit împrejur ca să-l vadă cum se naște. În ceața de dimineață de dincolo de farul din larg fumegă drept două sau trei vapoare.”

Așa că merită iubită luna septembrie care ne coboară în timpurile când se sfințeau marile înfăptuiri ale României Mari către feciorelnica Dobroge de aur? Și ne cere să visăm și la alte iubiri de peste vară ale unui septembrie dobrogean?

5. Constanța, III, nr.136,17 septembrie 1895, p.3-4, apud Stoica Lascu, Mărturii de epocă privind istoria Dobrogei, Constanța, Muzeul de Istorie Națională și Arheologie, 1999, p.202.

Festivalul Concurs Național de Interpretare a Cântecului Popular Românesc „Dan Moiescu” ediția a XXIII-a

Ana-Maria ȘTEFAN

În perioada 2-4 Octombrie 2019, Consiliul Județean Constanța, prin Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” și în colaborare cu Consiliul Local și Primăria Comunei Topalu, organizează, a XXIII-a ediție a Festivalului – Concurs de Interpretare a Cântecului Popular Românesc „Dan Moiescu”, ce se va desfășura la Căminul Cultural din comuna Topalu, Județul Constanța. Concursul are ca scop descoperirea, stimularea și promovarea de noi talente interpretative din rândul tineretului, punerea în valoare a cântecului popular tradițional autentic și prezentarea nealterată a purității și frumuseții costumului popular din diferite zone etnofolclorice ale țării.

Devenit deja tradiție, evenimentul mult așteptat a dat startul înscrierilor !

Participarea la concurs se face pe bază de fișă de înscriere ce va fi trimisă pe adresa - Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” din B-dul Tomis nr. 110, tel./fax: 0241.619293. Odată cu fișa de înscriere se vor transmite și partiturile cu acompaniamentul pieselor muzicale, pe care concurenții le vor interpreta, precum și consimțământul/acordul privind prelucrarea datelor personale ale acestora până la data de 27 septembrie 2019.

Fiind marcă identitară ce se definește ca un simbol al identității culturale, de la cea locală sau zonală, la cea națională, un segment din istoria vestimentației ce poartă însemnul unor funcții ce se constituie într-un fapt cultural și anul acesta concursul va debuta cu parada costumului popular. De asemenea, locuitorii comunei vor avea privilegiul de a asculta mari interpreți ai muzicii populare, dar și tinere speranțe ce vor intra în concurs. Astfel, în data de 03.10.2019, vor susține recitaluri soliști: Didi Ionut Cojocariu - câștigătorul trofeului „Dan Moiescu” în anul 2018, Ilie Caraș, Gheorghe Roșoga, Mariana Ionescu Căpitănescu, iar în data de 4 octombrie publicul îi poate asculta pe Angelica Flutur, Constantin Măgureanu și Ion Ghițulescu. Pentru cei care nu pot ajunge la Topalu, organizatorii anunță că evenimentul va putea fi urmărit și din fața televizoarelor, festivalul fiind filmat de o televiziune națională.

Folclorul muzical reprezintă o componentă de bază a culturii românești, de aceea fiecare concurent va prezenta: o piesă autentică reprezentativă și o piesă autentică, culeasă sau preluată și interpretată de concurent fără acompaniament instrumental (doină sau baladă).

În contextul multicultural acestea reprezintă deziderate de afirmare și etalare a bogăției și diversității valorilor culturale populare zonale.

„Pasiunea cercetătorilor folclorici a pornit de la descoperirea cântecului popular. Balada ca termen se referă la origine, fie la cântecul de dans meridional, cu o precisă structură în versificație, fie la un tip de scurtă creație fabulară lirico-epică, cristalizată pe motive medievale sau populare. Balada sau cântecul bătrânesc (așa cum se mai numește în popor, subliniind astfel vechimea ei), conține anumite particularități de arhitectonică și compoziție, precum și unele elemente de stil și de structură a frazei și a versului poetic, proprii și specifice acestui gen al folclorului nostru. De aceea, concurenții vor avea de evidențiat valoarea artistică a „cântecului bătrânesc”, execuția lui, constituind nu numai o realizare de înalt nivel artistic, ci și un moment de puternică trăire autentică. Pe de altă parte, doina, în lumea culturii românești, este specia cea mai cunoscută din lirica populară, încât a ajuns să constituie pentru foarte mulți un sinonim al cântecului popular însuși. Cu sensul expresiv de jale, de dor și de puternic accent social sau ca o sfâșietoare melancolie am socotit doina aptă de a exprima toate sentimentele în toate gamele, mergând de la cea mai delicată înălțare ideală a sufletului omenesc până la satiră, având o tematică larg cuprinzătoare.” A declarat Directorul General al Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, prof. Doina Voivozeanu

„Având experiența edițiilor trecute, putem spune că am avut concurenți foarte talentați. Este remarcabilă măiestria cu care unii interpreți știu să utilizeze versurile declamate în momentele dramatice culminante, sau când acțiunea se precipită, aducând prin acestea o foarte sugestivă variație sonoră și de timbru. Tocmai aceste talente dorim să le promovăm și sperăm ca și anul acesta să adunăm un număr cât mai mare de participanți, iubitori de folclor, care să transmită mai departe tradiția muzical folclorică și să reprezinte totodată un stimulent pentru generațiile următoare asigurând astfel continuitatea culturii populare zonale și naționale.” A mai adăugat Silvia Țigmeanu – Director Artistic al Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”.

Surpriza de anul acesta !

Dan Moisescu a fost profesor la Școala Populară de Artă din Constanța între anii 1970-1974, perioadă în care s-a ocupat cu succes și de organizarea de orchestre și ansambluri școlare, a fost dirijor și solist vocal al Ansamblului de cântece și dansuri „Brâulețul” din Constanța în perioada 1963-1965.

Pentru a marca cei 110 ani de la nașterea lui Dan Moisescu, solist vocal, violonist, dirijor, folclorist, compozitor, Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” va lansa o monografie biografică completată cu partiturile cântecelor pe care le-a înregistrat pe parcursul vieții, cele mai multe fiind cântece semnate de Anton Pann, rescrise din partitura bizantină în partitură lineară.

Volumul este semnat de Conf. Univ. Dr. Aurelia Lăpușan și Dr. Cristian Obrejan - dirijorul Ansamblului Folcloric Profesionist „Izvoare Dobrogene”, și va fi lansat în prefața festivalului. Lansarea va avea loc la Centrul Multifuncțional Educativ pentru Tineret „Jean Constantin”. Astfel Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” va face cunoscută viața, activitatea și mai ales creația lui Dan Moisescu, dorindu-se a fi totodată o reală sursă de inspirație pentru candidații de anul acesta.

Condiții de participare

Potrivit regulamentului, pot participa la concurs artiști amatori, soliști vocali de muzică populară având vârsta între 16-25 de ani. Fiecare concurent va aborda un repertoriu și va purta un costum specific zonei pe care o reprezintă. În vederea asigurării unei participări cu un înalt nivel de calitate și competitivitate, toți concurenții vor participa la preselecția din data de 02 octombrie 2019, condiție obligatorie pentru a intra în competiție.

- La preselecție și la concurs, fiecare concurent va prezenta:
 - o piesă autentică, culeasă sau preluată și interpretată de concurent fără acompaniament instrumental (doină sau baladă)
 - o piesă autentică reprezentativă
- Nu sunt admiși în concurs soliști vocali profesioniști. Nu mai pot participa câștigătorii Premiului I și al Trofeului de la edițiile precedente.

- În urma preselecției, concurenții rămași în concurs vor respecta întocmai precizările organizatorilor privind programul de repetiții și ordinea intrării în concurs care se va face, pe baza tragerii la sorți, în 2 Octombrie 2019, ora 14,00, la Sala de repetiții.

- Acompaniamentul muzical, la repetiții și la concurs va fi asigurat de orchestra Ansamblului Folcloric Profesionist „Izvoare Dobrogene”, condusă de dirijorul Cristian Obrejan.

- Preselecția va avea loc în data de 2 Octombrie 2019, ora 11,00, la sediul Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, situat în Bd. Brătianu nr. 68, participanții având asupra lor actul de identitate și partiturile melodiilor cântate cu acompaniament.

- Cheltuielile de transport sunt suportate de concurenți sau de instituțiile pe care le reprezintă.

- Cheltuielile de cazare, masă și transport, de la Constanța la Topalu și retur, pentru juriu, soliști și concurenți, vor fi suportate de organizatori (însoțitorii concurenților nu au asigurată cazarea și masa).

În ziua de 2 Octombrie 2019:

- ora 11,00 - Primirea concurenților și Preselecție la Sala de Repetiții

- ora 14,00 - Tragerea la sorți

În ziua de 3 Octombrie 2019:

- ora 14,00 - Plecarea la Topalu

- ora 16,00 - Repetiție cu orchestra

- ora 18,00 - Parada Costumului, Cântecului și Dansului Popular, în comuna Topalu

- ora 19,00 - Concursul „Dan Moisescu” - Sala Căminului Cultural Topalu

În ziua de 4 octombrie 2019:

- ora 16,00 - Deplasare la Topalu

- ora 19,00 - Gala Laureatilor și Festivitatea de Premiere

PREMIILE se vor oferi pe baza clasamentului stabilit de juriu și vor consta în:

Trofeul „Dan Moisescu” - 1800 lei

Premiul I - 1500 lei

Premiul II - 1000 lei

Premiul III - 700 lei

Mențiuni (3) - 500 lei

*Relații suplimentare la sediul Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” din :
B-dul Tomis nr. 110, tel./fax : 0241-619293
e-mail: scoaladearte.constanta@yahoo.com
web: www.cctb.ro*

Evenimentul va fi promovat și difuzat prin partenerii media: Radio Constanța, Radio Doina.

Sărbătoarea Tradițiilor și Meșteșugurilor Dobrogene

Ana-Maria ȘTEFAN

În perioada 19-22 Septembrie 2019, Consiliul Județean Constanța prin Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, organizează *Sărbătoarea Tradițiilor și Meșteșugurilor Dobrogene*. Evenimentul va avea loc la Pavilionul Expozițional din Constanța unde timp de patru zile constănțenii se vor bucura de activități diverse ce presupun elementele de cultură creativă precum meșteșugurile, dar și tradițiile populare ce transmit valori și creează punți de legătură între generații. Un loc aparte în cultura românească îl ocupă meșteșugurile populare. Țesutul la război, torsul lânii, împletitul, pescuitul, prelucrarea lemnului și a pieilor, arta ceramicii și cea gastronomică, sunt câteva dintre îndeletnicirile care încă se mai practică în Dobrogea și a căror existență viitoare este strâns legată de gradul în care sunt percepute pe scară largă.

Pavilionul Expozițional Constanța va fi animat de ateliere, centre de expoziție și puncte demonstrative, prin care publicul va putea să redescopere meșteșugurile tradiționale!

Astfel, zilnic vor avea loc să desfășura ateliere de pielărie, de obiecte din lemn din perioada romanilor și până în zilele noastre, ateliere de țesut, torsul lânii și de cusut, dar și demonstrații culinare din bucătăria dobrogeană realizate de gospodinele din Cumpăna.

De asemenea, la fața locului vor fi expuse două cuptoare autentice dintre care un cuptor de pâine realizat de către meșterii populari din Canlia, comuna Lipnița, și un cuptor de ardere arhaice realizat de artistul plastic Florentin Sîrbu – profesor în cadrul Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, secția Arte Vizuale și elevii săi de la clasa de ceramică. Construcția acestui cuptor presupune reconstituirea fluxului tehnologic (ardere, pasta ceramică) al unei ardere a vaselor din lut. Un pas important în evoluția meșteșugului ceramic îl constituie momentul când olarii au observat că, în funcție de modul cum se conduce o ardere, vasele obținute pot

avea nuanțe diferite, prin aceasta realizându-se cele două tipuri de ardere (oxidantă și reducătoare), care au ca finalitate doar un aspect diferit al vaselor, fără afectarea calității acestora.

În cadrul programului „Salvăm apele române” Ivan Patzaichin va organiza demonstrații de construit canotca și plimbări pe lacul Tăbăcăriei. Toate aceste manifestări vor fi încununate de programul artistic pe care organizatorii l-au pregătit special pentru aceste zile. Astfel, fiecare seară va fi încheiată de programe artistice susținute atât de ansambluri folclorice, cât și de trupe și artiști recunoscuți la nivel național.

PROGRAM ARTISTIC SĂRBĂTOAREA TRADIȚIILOR ȘI MEȘTESUGURILOR DOBROGENE

19 – 22 Septembrie 2019

JOI – 19.09.2019

19:30 SEARA DE FILM

VINERI - 20.09.2019

17:00 – 19:00 ANSAMBLUL FOLCLORIC PROFESIONIST “IZVOARE DOBROGENE”

19:00 – 20:00 PINDU

20:00 – 21:00 MIRELA PANA SI CABARET UNIQUE

21:00 – 22:00 TARAFUL DIN CLEJANI

SAMBATA – 21.09.2019

16:00 – 19:00 ANSAMBLURI FOLCLORICE TULCEA

19:00 – 20:00 ELLADA BAND

20:00 – 21:00 ELENA GHEORGHE & THE BAND

21:00 – 22:00 TRUPA VUNK

DUMINICA – 22.09.2019

16:00 – 18:00 ANSAMBLURI FOLCLORICE CONSTANTA

18:00 – 19:00 FUEGO

19:00 – 20:00 NICU PALERU

20:00 – 21:00 TREI SUD EST

21:00 – 22:00 TRUPA FEELINGS

Sărbători populare dobrogene

Ana-Maria ȘTEFAN

Consiliul Județean Constanța prin Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, secția Ansamblul Folcloric Profesionist „Izvoare Dobrogene” – Promovare Cultură Tradițională, a organizat spectacolul de folclor „SĂRBĂTORI POPULARE DOBROGENE”, la Centrul Multifuncțional Educativ pentru Tineret „Jean Constantin”. Spectacolul face parte dintr-un proiect cultural mai amplu, gândit ca o suită de trei spectacole folclorice, ce presupune valorificarea creațiilor folclorice din zona Dobrogei și păstrarea specificului național, dar și marcarea unor sărbători populare principale de pe parcursul anului 2019.

Folclorul atestă vechimea unei națiuni și constituie o dovadă grăitoare a străvechii unități culturale a poporului român, a declarat Directorul General al Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, Doina Voivozeanu. Departe de a reprezenta un simplu divertisment, esența manifestărilor artistice ale sărbătorilor populare presupune înțelegerea deplină a indicilor temporali, contactul direct în care o tradiție, este redată sub formă de spectacol. Apelând la gesturi magice și evocând spiritul

țărănesc, artiștii care s-au dedicat folclorului s-au folosit în desfășurarea majorității faptelor ritualice de folclor de vers, melodie și uneori de dans, conferind un veritabil caracter spectacular. Dobrogea posedă o bogată comoară etno-folclorică. Ca și în celelalte ținuturi ale țării, fenomenele folclorice dobrogene (cultură populară și generală), se manifestă prin ritm și mișcare ce dau să exprime bucurie, tristețe, gingășie etc. Prin evoluția acestor fenomene constatăm și astăzi că este o adevărată artă de sinteză între cuvânt, ritm și muzică, reflectând bogăția sufletească și măiestrie artistică pe care ar fi păcat să nu le transmitem generațiilor următoare. Programul spectacolului se va concentra pe reprezentațiile artistice bogate ale Ansamblului Folcloric Profesionist „Izvoare Dobrogene”, însă vor fi invitate și alte nume mari ale scenei folclorului popular românesc, căci păstrarea și cultivarea specificului local sau zonal, este unul dintre obiectivele Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, iar succesiunea anotimpurilor și a activităților în conexiune permanentă cu sărbătorile creștine, ne dă prilejul de a reuni un public numeros, asigurându-se astfel transmiterea tradițiilor și obiceiurilor, în sensul conservării tradițiilor și valorilor perene, apărării lor împotriva tendințelor de poluare și degradare”.

După succesul răsunător al primului spectacol care a avut loc pe 13 Iunie 2019, organizat sub semnul sărbătoririi Zilei Universale a lei, în care se sărbătorește totodată și ziua de Sânziene, cel de-al doilea spectacol va marca trecerea de la vară la toamnă, asimilată sărbătorii creștine-ortodoxe Înălțarea Sfintei Cruci, cunoscută și sub numele de Ziua Crucii, Cârstovul Viilor sau Ziua Șarpelui, sărbătoare populară românească ce reprezintă, conform calendarului popular viticol, începutul culesului viilor și ”bătutul nucilor”, promovând astfel bogăția folclorului dobrogean. Alături de Ansamblul Folcloric Profesionist „Izvoare Dobrogene” condus de Dirijor prof. Dr. Cristian Obrejan, vor susține recitaluri nume de marcă ale cântecului popular românesc precum: Gheorghe Roșoga, Elena Plătică, Nicoleta Rădinciuc, Andreea Haisan și Andrei Girel.

Un miracol al transparenței este marea în septembrie. Peste neodihna ei viscolește o lumină de aur. Cîrduri de lebede, asemenea unor corăbii iluzorii, pier prin aerul pur către zările sudului.

În fiecare an, în septembrie, de mare mă apropii cu o emoție infinită, ca de o făptură fantastică.

Sub faldurile de purpură ale zorilor, mi se arată în deplinătatea ei: nețărmită, scânteietoare, aspră, singură și tăcută, ori tunând dezlănțuită, de nu-i mai poate intra nimeni în voie.

Către amiază, când pupila atroce a soarelui îi supune străvezimile, o alint cu priviri tandre și ea vine și mi se ghemuiește triumfătoare, ca o uriașă felină albastră, dinaintea tălpilor.

O ascult, de pe plajă, tremurându-și rochiile de spumă în puiul de vînt al înserării și tresar la freamătul lor subtil – însuși foșnetul timpului – și-i înțeleg atunci, în fuga nisipului de sub picioare, nestatornicia și prevestirea.

O pîndesc prin negura verde-cenușie a nopții și simt cum respirația ei amplă, cu efluvii de parfum de migdali înfloriți, mă amețește, mă soarbe.

Când sunt departe și un dor, neînfrînat, îmi chinuie sufletul, o chem cu urechea în cochilia unui melc, dăruit de mama, cândva, în copilărie, de care nu mă despart niciodată, și tumultul ei năvălește înmiresmat pînă la mine.

Marea e vie. Nesupusă. Veșnică.

Năluci fulgerând înserarea

Miez de octombrie. Blînd. Secetos. Cu irizări roșcat-aurii. Pe dealurile din sud-vestul podișului. În pragul Dunării. Peste satul cuibărit în coasta repede a uneia dintre coline cădea înserarea. Densă. Plină de semne. Tainica ei unduire întetea, pe nesimțite, mângâierea prelungă și răcoroasă a unui pui de vînt, limpeză și apropiă nefiresc zgomotele apei și ale ostroavelor, marea frământarea domoală și neconținută a așezării, răsuflarea și zgomotele pămîntului. Fâșia târzie a zilei se mai scutura încă spre asfințit de firavele-i scame de lumină, sorbită cu nesaț de negura bălților de dincolo de matca fluviului. Bucată cu bucată, bolta se prăbușea de greul stelelor. A unor stele bulghioaze, precum ciulinii, sticlind de mama focului, taman bune să-și lepede, la cântatul cocoșilor, pulberea de argint a primei brume.

Destul de devreme se arăta și luna. Gigantică. Stranie. Polog de jăritic tulbure halucinant pe vatra de cerneală a zării. Vâlvoarea ei fermecată, de aramă bătută, aprindea acoperișurile caselor, geamurile, grădinile, coroanele pomilor, linul Dunării, izlazarile insulelor, creștetul pădurilor, viile pe terase. În momentele acelea, dintr-un capăt într-altul, întreaga vale se împovăra de mister și de suflul desăvârșirii.

Prin curți, gutuii își urcau avalanșa de miresme în slava cerului și amenințau de-acolo să bombardeze cu ghiulelele lor galbene, dulci-amărui, pervazele tuturor ferestrelor. În magazine și pivnițe, punând la grea încercare cercurile butoaielor și pe gospodarii care dormeau iepurește, mustul bolborosea năbădăios,

Întocmai unui tinerel sprinten, neliniștit și neîncercat, în săptămâna de dinaintea însurătorii. Sfințenia unui astfel de ceas răzbea ființa până-n străfunduri, dezlănțuind în nevinovăția și în puritatea simțurilor ei torentul unei fericiri și împliniri absolute.

Ei bine, în chiar toiul acelei înserări, reizbucnea, cu o și mai aprigă înverșunare, disputa dintre doi vechi rivali și vecini, Gogu Stanciu și Costică Bubămușată. O dispută neclară și pătimasă. Tot satul o știa. Dar nimeni nu putea să spună de la ce pornise ea cu adevărat. Gurile bogate cleveau că la mijloc ar fi dragostea lor pentru aceeași mânzoiacă de muiere. Al lui Stanciu era bărbat tânăr, un blond zvelt cu zâmbetul subțire și înșelător, cu căutătura verzuie a ochilor aspră, ager, dintr-o bucată, călcând, în mersu-i legănat, repede și numai pe vârfuri, cu o casă de copii. Bubămușată avea și el nevastă și doi băieți. Era mai deșirat și mai fercheș, la fel de tânăr, de iute și de trufaș, cu ochii ca smoala, iscoditori și păcătoși. Cei doi nu arătau lumii, pe față, niciodată, cât de mult se disprețuiau. Nu se înfruntau în văzul oamenilor. Nu se înjurau, nu se certau și nu săreau unul asupra celuilalt nici când se întâmpla să fie alături cu scaunele la cârciumă, nici când se întâlneau singuri pe drum și nici când se nimerea să dea nas în nas la rădăcina gardului care le despărțea gospodăriile. Lăsau doar părerea că nu se cunosc și nimic mai mult.

Însuflețiți de veninul ce le clocotea în vine și le scăpăra crunt, ca la pisicile sălbatice, în priviri, cum dădea spre asfințit, urcau într-un suflet, pe mutește, ca înțeleși, de câteva ori pe an, deasupra satului, pe coastă la țelină, își despiedeau, și unul și celălalt, armăsarii care păscuseră în liniște, împreună, toată ziua, și se făceau nevăzuți, fiecare în partea lui. Sloboziți din strânsura fiarelor sau a funiilor, încurcați unii printre alții, sireapii, cei mai aprigi și mai frumoși din sat, începeau să se încaiere între ei cu o furie și o cruzime greu de bănuț. Bidivii năprasnici, bidivii înfocați, asemenea firilor nesupuse ale stăpânilor lor tineri, cai care provocau nu numai surprinderea și bucuria, dar și pizma și dorința vicleană de a fi furați.

Zvâcneau cu picioarele de dinainte în lună și se izbeau și se mușcau necruțător de greabăne. Ieșeau vâpăi din ei. Șalurile de borangic ale coamelor involburau cerul. În câteva clipe, caii luau în puterea lor ulițele, băgând în sperieți satul. Neasemuiți. Năvalnici ca un puhoi năpustit din senin. Trosneau cumplit gardurile de ți se făcea părul măciucă. Bubuia pământul ca tunetul sub oțelul copitelor lor. „Vin armăsarii!” „Vin armăsarii!” Năluci de fum fulgerând înserarea. „Vin armăsarii!” „Vin armăsarii!” Țiua văzduhul de nechezaturi și țipete. Ghiarele lungi ale spaimei se înfingeau coplesitoare în piepturi. Oameni și animale, nimeni, absolut nimeni, nu mai rămânea în drum. Fugeau cu mic, cu mare, pe unde se aflau, în curți, de-abia potolindu-și răsufălările...

Trecea viforul hergheliei. Ulițele arătau ca după război. Încă mult timp rămâneau pustii. Nu se știa și nici nu interesa pe nimeni ai cui armăsari au învins. Sleți, aprinși, tot o spumă și un sânge, ajunși acasă în dreptul porților, caii își încetau pe neașteptate lupta. Stăpânii ieșeau și ei, numaidecât, îi chemau pe nume, îi prindeau și-i duceau în grajduri, bătându-i tandru și mulțumiți pe crupă; îi frecau și le oblojeau rănilor, îi țesălau și-i adăpau, îi hrăneau regește. În afara curților celor doi rivali, în noaptea umedă și limpede de toamnă, satul respira ușurat. El știa că următoarea înfruntare avea să fie mult mai încolo, după iarnă, în primăvara ce va să vină.

Vinițel, cel din cap de brumărel

Adrian NICOLA

Bun găsit dumneavoastră, cinstiți gospodari!

Să mă ierte domniile voastre dacă voi greși, dar pentru mine luna lui Răpciune este cea mai frumoasă din an. Pricina părerii mele nu stă doar în aceea că în zi de echinocțiu al toamnei, când ziua nu-i nici mai mare, nici mai mică, decât noaptea, m-a adus pe lume măicuța mea. Cum să nu cred că este frumos Răpciune, sau Vinițel, cum i se mai zice, când rîd a rod livada, via și câmpul, de-ți este mai mare dragul să le privești, iar oamenii se bucură că nu le-a fost truda zadarnică?! Cum să nu mă bucur de venirea acestei luni când soarele își domolește din arsură și te răsfată cu raze blânde, mângâietoare, precum mierea albinelor adunată cu trudă și mătasea corconită îndelung în gogoșa viermelui! Cum să nu-ți salte inima a înălțare când frunza și iarba iau culori de aur, iar bogăția de frumos și bun face să dea chiot fetele sau feciorii la cules de razachie sau în zvon de nuntire, primenindu-și straiile cele mai albe și curate pentru sărbătorile toamnei?!

Încă din fruntea zilelor acestei luni, oamenii adună ce au de adunat, pentru că vine Sânta Maria cea Mică, prilej de bucurie și desfătare, căci este ziua nașterii Fecioarei, cea dintâi sărbătoare din anul bisericesc, iar sătenii pun ce le prisosește deoparte, căci în această zi sunt tocmita cele mai mari târguri și iarmaroace, la care se adună lumea de pe lume cu tot ce îi trebuie gospodarului.

Copiii veniți pe lume în preajma sărbătorii primesc numele sfinte de botez Maria sau Marin, dar și Ioachim, Achim, mai pe românește, și Ana, Anița sau Anica, după numele sfinților părinți ai Fecioarei.

Multe lucruri frumoase și cu folos pentru omul pământului se leagă de această zi de 8 a lui Răpciune. Bunăoară, până la acest soroc se strîng, se usucă și se păstrează la orice casă ierburile de leac ce nu au fost culese vara, căci mai apoi nu mai au putere tămăduitoare. Între cele două prăzmuiri ale Fecioarei, cea Mare și cea Mică, este bine de luat seama la miriști, pentru că la ceasul potrivit se întoarce brazda peste cele ce-au fost sădite cu pai și este rost de semănat.

Dar și pentru omul de rînd, că știe el sau ba de rostul pământului, se spun din strămoși o

mulțime de lucruri pornite de la această zi. De acum, cu oarece obidă, se zice „Cum trecu Sfânta Maria, aruncarăm pălăria”, pentru că e musai ca bărbatul să caute printre bulendre sau prin cufere căciula. Oamenii plini de înțelepciune ce au trăit odinioară pe aceste meleaguri ne-au lăsat vorbă să nu mai mergem la scaldă în apa râurilor, căci au spurcat-o cerbii aflați la boncănit, la chemarea aceea jalnică a ciutelor pentru împerechere. Că au spurcat-o ei sau nu, mâna în foc nu o bag, dar alta știu precis, că de acum apa este atât de rece încât te trage la șale de nici untul pământului și toate alifiile din cămara mumelor noastre nu te mai dreg. Tot din pricina răcelii se zice la vremea aceasta că trebuie să-ți cauți patul din odaie, bun sau rău cum este el, să-i dregi scândurile și bulumacii picioarelor, să-i împrăști paii din saltea și să-i curăți așternuturile, căci nu mai este chip de a dormi pe prispă sau în cerdac.

Trece vremea și ajungem la mijlocul lui Răpciune, de Ziua Crucii, iar atunci omul își cam ia rămas bun de la vară. Chiar dacă mai este cald și bine un timp, vară nu se mai poate chema. În ziua aceasta, numită a Crucii, zic înțelepții că se închide pământul cu unele dintre viețuitoarele lui cu tot. Atunci se trag la hodină, ca duse de pe lumea asta, găzele și târătoarele, până ce primăvara le bate la ușă, iar ele știu că se pot arăta iară prin părțile astea de lume. Spun unii că șerpii s-ar aduna acum, ca ciorile la nuntă, și ar face și desface cum știu ei ca din șerpuirea lor să se nască o nestemată, o piatră prețioasă, dar blestemată pentru că aduce rău celui ce o găsește.

În ziua asta e musai să bați nucii, altfel le mănâncă ciorile rodul și nu mai au nici gust bun, mai ales în zilele de post, când miezul lor devine cea mai de căpătâi hrană pentru omul credincios.

Acum, înainte de a sosi Brumărel, luna lui octombrie, se culeg viile, iar strugurii se zdrobesc și se transformă în vin, căci tocmai de aceea luna se mai cheamă și Vinițel. Culesul viei este, după datină, prilej de bucurie, când oamenii se mai întâlnesc pe plai și își laudă ciorchinii, fetele trag cu ochiul la flăcăi, iar copiii se desfată cu cele mai dulci și arome boabe, abia atinse de curățenia și răcoarea brumei. Stăpânul viei trebuie să fie

însă cu băgare de seamă, să poarte grija celei din urmă vițe cu struguri. Ea trebuie să rămână așa, neculeasă, pentru ca păsările văzduhului să se bucure, ca și omul, de aroma ciorchinilor. Altfel, anul ce vine acestea, păsările, se vor repezi peste via celui zgârcit și îi vor mânca mult mai mult din rod.

Acasă ori în cramă, când picioarele vrednice și curate ale celor tineri prind a zdrobi boabele din puțină sau din troc, iar firicelul dulce și lipicios începe să susure pe lângă cep, primul must se toarnă pe pământ, pentru că se zice că astfel s-ar bucura și cei duși pe lumea cealaltă de dulceața lui. Apoi se umple o găleată, iar din ea mustul se toarnă în ulcele noi, de lut ars, și se împart cu câte o cruce făcută peste ele de femeia cea mai mult trăită celor din jur, tot așa, cu rostul de a fi și pentru aceia ce nu mai sunt.

În locul din care vin eu, unde aroma strugurelui te înalță la timpul acesta dincolo de lipsă și neputință, oamenii taie strugurele cel cu coajă groasă și bob tare, mare și frumos, cu coardă și câteva frunze cu tot. Legați frumos în chite ce se cheamă vâsle, aceste legături se anină la streășina casei, în beciuri și în pod, iar boabele rămân așa, întregi, chiar dacă se mai stafidesc, dulci și bune, până dincolo de pătura omătului.

Din mustul strugurilor, mai ales al celor roșii, gospodinele plămădesc la foc încet, îndelung, deliciosul magiun, iar restul mustului și a ceea

ce rămâne din boabele de struguri capătă forma vinului și rachiului, prin miracolul fermentării, al fierberii, pe care oamenii l-au înfăptuit de mii de ani fără a cunoaște tainele vreunei științe de învățați ori filozofi.

Spre sfârșitul lunii, gospodarul ia seama la semen ca să știe cât de repede să aducă lemnele și să rânduiască cojoacele pentru cei din casă. Semnele îi sunt aproape, în curte sau în grădină, căci dacă scaietii, măracinii, înfloresc la această vreme, e rost de toamnă lungă și caldută. Dar dacă se uită spre cer și vede rândunelele că se bulucesc grăbite spre țările calde, musai trebuie să știe că nu va mai trece multă vreme până ce gerul i se va rezema în haine și de ușa bordeiului.

Ce se întâmplă dacă și scaietele înfloresc, dar și rândunelele dovedesc grabă de a pleca, tot în același timp, nu am aflat încă, dar dacă aflu vin și vă povestesc și domniilor voastre.

Că se vor dovedi toate astea a fi adevărate sau nu, eu vi le-am spus ca să le știți cu toții. Nu aveți însă pricină de a vă îndoi de un lucru, de la care ne luăm cu vorba, că luna lui Răpciune este cea mai frumoasă din an și e musai să o petrecem așa cum se cuvine.

*Cu smerenie, al dumneavoastră
Adrian.*

Lacrima muntelui – Izvorul Sfântului Dionisie

Laurențiu DESPINA

Mănăstirea Sfântul Dionisie Exiguul și Efreim cel Nou

Izvorul din curtea mănăstirii

Îndată ce părăsești ața șoselei Constanța - Tulcea ai parte de un peisaj selenar în care câmpul de piatră și dealurile molcome, de-o înălțime cu privirea călătorului, ți se deschid cât vezi cu ochii. Doar undeva, pe fundal, scobitori albe treieră vântul și aerul cald al deșertului dobrogean care strigă după ploaie de câteva luni bune... Drumul plânge după asfalt și fierbe sub sulile soarelui, amăgindu-ne în depărtare cu pâlcuri de copaci mici și cu așezarea omenească situată la Gura Dobrogei. O adunătură de construcții mici, modeste, în care numeri pe degete acoperișurile care au mai rămas pe umerii caselor. Zona pare un poligon numai bun pentru experiențele fizicienilor care își doresc să țină timpul în loc. Iar uneori pare că experimentul chiar le-a reușit.

„Dar la mănăstire ați fost?“, ne întreabă femeia care ne-a omenit cu un simplu „Bună ziua“. „Mergeți, e păcat să nu o vedeți dacă tot ați ajuns până aici“. Drumul e la fel de necăjit, dar ne animă curiozitatea și dorința de a descoperi locul recomandat cu atâta căldură. Alta decât cea atât de sufocantă a sfârșitului de august. O turmă de vaci și oi mișcă peisajul inert și, pentru o clipă, apare în cadru ciobănașul lui Grigorescu, pierdut printre biete animale, lipit de piatra câmpului. Apoi, drumul e înghițit de o pădurice și se oprește în poarta Mănăstirii Sfântul Dionisie Exiguul și Efreim cel Nou. E ora amiezei, pacea e la ea acasă și oaza de tihnă se cere a fi respectată în reculegerea ei. Dar părintele Ghenadie, duhovnicul mănăstirii, ne invită să-i trecem pragul și să ne bucurăm de lumina gândurilor bune. Și de o cană de apă rece din izvorul care a născut în jurul lui acel loc de rugăciune și de închinare la Domnul.

În sălbăciea zonei, mica cetate a Domnului are ceva ireal. Gazonul pare vărsat dintr-o căldare, brazii poartă cu prestanță fracurile de un verde cărnos, iar mușcatele din glastre își vorbesc una alteia, cu mare bucurie, despre nuanțele de roșu aprins. Curățenia și liniștea au efect revigorant, iar izvorul care se aude din când în când pe fundal dă și mai multă „culoare“ tabloului. Ne așezăm sub umbrar și în scurt timp începe istorisirea poveștii despre taina mănăstirii de la Gura Dobrogei, situată în Rezervația naturală cu același nume.

...Ctitorii ei au căutat urma Sfântului Dionisie Dobrogeanul, ajuns pe aceste meleaguri în secolul 5, atunci când a venit împreună cu părinții săi, originari din Scitia Maior. Rămas orfan de mic, a fost protejat de Episcopul Petru al Tomisului, iar în așezarea de la malul mării a urmat primii ani de

școală. Apoi, și-a continuat studiile la Ierusalim și Alexandria și a ajuns la Roma, la chemarea Papei Ghelasie. Nivelul de cunoștințe dobândit l-a recomandat pentru o carieră pe lângă Sfântul Scaun unde, având bogate cunoștințe de greacă și latină, a tradus patru sinoade ecumenice, dând dovadă de multă înțelepciune. Erudit și dedicat

Părintele Ghenadie, duhovnicul Mănăstirii Sfântul Dionisie Exiguul și Efrem cel Nou

misiunii sale, a fost secretarul a 10 papi și a rămas în istorie prin contribuția sa la datarea "anului zero" al calendarului creștin, care marchează nașterea lui Isus Hristos, fiind numit din acest motiv și părintele erei creștine. A fost beatificat, iar la data de 3 octombrie, în calendarul catolic, și la 1 septembrie, la ortodocși, numele său este sfințit. Toată viața sa a fost considerat un fiu al virtuții creștine a smereniei și de aceea termenul de Exiguul (Smeritul) i-a întregit numele pe vecie.

Se spune că locuitorii cetății Ester, situată în zona actualei așezări de la Gura Dobrogei, acolo unde se bănuiește că s-a născut Sfântul Dionisie, erau greu încercați de lipsa apei, dar când acesta a lovit pământul sterp, timid, la suprafață a apărut un firicel de apă. Curgerea lui la vale a iscat un izvor care dintr-odată a însoțit frunțile oamenilor bătuți de soartă până atunci. Și astfel, în jurul cursului de apă, ce a prins a se zbate între stânci, s-a născut o așezare care a cunoscut prosperitatea și zile mai bune pentru traiul locuitorilor ei. Izvorul a născut apă de-a lungul timpului, fiind nesecat în orice anotimp. Din inima pintenului de piatră a plâns la vale apă rece care a ostit multă sete și a dat sens vieții făcându-i pe oameni să creadă că și pietrele au, totuși, o emoție a lor.

La începutul secolului 20, cu mai bine de o sută de ani în urmă, aromânii și-au purtat oile pe aceste meleaguri și chiar s-au așezat pe aici, întemeindu-și gospodăriile. Animalele lor aveau nevoie de apă, iar lâna atâtor oi trebuia spălată și luminată în albul ei. Femeile spălau iambulele, sau scoarțele, cum mai erau cunoscute, și se făleau cu prospețimea pe care le-o dădeau după clătirea în apele provenite de la izvor. Așa că o sursă de apă era binevenită. De altfel și acum, în curtea mănăstirii, s-a păstrat o bancă de piatră în care se presupune că ciobanii ajunși la izvor își trăgeau răsuflarea. Oameni credincioși și recunoscători pentru binefacerile locului, unii dintre ei și-au botezat copiii cu numele de Dionisie, în semn de prețuire și mulțumire pentru cel care a înduplecat așezarea stearpă. Izvorul de apă și-a urmat cursul și își deapănă povestea și-n zilele noastre, fiind asemenea unui perpetuum mobile al vieții.

Legendă și adevăr, în părți egale, izvorul din curtea Mănăstirii Sfântul Dionisie Exiguul a înlesnit producerea unor recolte bogate prin curțile gospodarilor, legumele fiind parcă mai gustoase și de dimensiuni mai generoase, spre surprinderea atâtor oameni care le-au văzut și s-au minunat că au ajuns așa fără să fi cunoscut mîna și prafurile chimiei. De asemenea, animalele bolnave s-au pus pe picioare după ce s-au adăpat din apa izvorului. Analizele din ziua de azi au reliefat faptul că apa nu conține nitriți și nitrați având o puritate asemenea apelor de la munte. În anii '80, Ceaușescu, la sfatul consilierilor săi mai școliți decât el, a trasat ca "sarcină" captarea apelor izvorului și amenajarea unui sistem de pompe care să deservească localitatea Târgușor, aflată la 4 km. Izvorul de apă și-a păstrat curgerea constantă, de parcă din răunchii stâncilor de piatră pământul strigă a viață. În curtea Mănăstirii, izvorul este vegheat de trupul unei salcii pletoase, cu ramuri duse și aduse de un vânt nehotărât. La prima vedere, nimic ieșit din comun, dar mai de aproape privitorului îi este dat să vadă cum trupul copacului se desprinde în urcarea lui în patru brațe în formă de cruce. Părintele Ghenadie este de părere că și acesta este un semn divin și izvorul este protejat și făcut să dea viață și binecuvântare pentru totdeauna.

... Din pădurile care înconjoară zidurile mănăstirii se aude cucul. Soarele își caută locul în loja orizontului și ziua mai trage o dușcă de tihnă înainte ca porțile mănăstirii să se închidă în urma ultimilor vizitatori, iar la intrarea în curtea ei, brazii așteaptă să audă din nou vecernia.

Borșul pescăresc al lipovenilor: irezistibila tradiție culinară a întinderilor de ape

Laurențiu DESPINA

De la 2 Cantoane drumul te duce la sigur și, după ce te poartă prin Vișina și Lunca, te lasă pe mâna unei comunități de oameni primitivi. La Jurilovca, miroase a pește, cea mai răspândită cultură a câmpurilor de apă care s-au oprit în port. Casele ordonate și gospodărite cu cercevele albastre fac din așezare un Voroneț al apei. Pe deasupra Lacului Golovița, care-și deschide ferestrele de stuf din portul miciei așezări, localnicii privesc în zare spre Gura Portiței, acolo unde o fâșie de plajă separă apele dulci ale lacului de cele sărate ale mării. Întinderea de ape are ceva odihnitor, mai ales dacă o serviți cu o felie rotundă de soare roșu. Dar oamenii locului au obraii arși de soare și zâmbesc cald și iarna, când soarele nu mai este așa de roșu și vântul, dornic de adrenalină, face rafting pe canalele înghețate. Localnicii au o ospitalitate care îi recomandă ca gazde bune și fără a avea atestate de turism și marketing de vacanță.

Lipovenii au înființat așezarea pe la începutul secolului 19, (una din atestările lui M. D. Ionescu consemnează că ar fi întemeiată în prag de secol 19), apoi mica localitate a prins să se dezvolte și, așa cum era și firesc, expansiunea ei, asemenea și celorlalte din zona de est a Dobrogei, curtată de ape, s-a legat de bogăția întinderilor albastre în care peștele a umplut multe plase și năvoade. Jurilovca este una dintre cele 6 așezări dobrogene, alături de Slavele (Rusă și Cercheză), Sarichioi, Tulcea și Carcaliu cunoscute pentru faptul că lipovenii au o pondere majoritară în spectrul populației locale, din care s-a format cea mai mare comunitate de pescari din Delta. Ei au fost numiți lipoveni după Filip Pustoviat, unul dintre liderii lor care îi conducea în acea vreme, dar sunt și alte teorii potrivit cărora termenul ar proveni din cuvântul rus „lipa”, care înseamnă tei, acesta fiind un copac drag lor, alături de care au crescut și i-a însoțit cu lemnul său în multe obiecte de folos în viața de zi cu zi. De fapt, lipovenii sunt rușii staroveri, cei de credință veche, așa cum spune și termenul de „staroveri”, care au plecat în părăsire după ce Patriarhul Nikon a reformat Biserica rusă. De asemenea, termenul de lipovean, „fals credincios”, este unul asumat de pe vremea când ei se ascundeau de

Din „chinurile” borșului pescăresc

Simion Larion

Biserica rusă și voiau să li se piardă urma.

În Dobrogea, lipovenii sunt creatorii unei civilizații pescărești deltaic-lagunară. Simion Larion, unul din înțelepții satului, ne vorbește sfătos despre peregrinările strămoșilor săi, vizualizând cu ochii minții exodul atâtor înaintași care nu au mai suportat regimul opresiv al lui

Un lac într-un ceaun

Borșul de pește nu mai are nevoie decât de... linguri

Paul Condrat

Petru cel Mare după anii 1700 și, din acele vremuri, de-a lungul timpului, și-au tot ales alt drum. Forțați să-și părăsească locurile de baștină, aceștia au luat azimut orizontul, indiferent că au făcut-o spre vest, sau, uneori, chiar spre est, în îndepărtatele meleaguri ale Japoniei și Chinei. În drumurile lor spre Europa, ei și-au căutat locul în Bucovina și mai apoi în Dobrogea, acolo unde și-au întemeiat așezări și în vatra lor s-au gospodărit cum au știut ei mai bine, păstrându-și cu sfințenie credința, obiceiurile și îndeletnicirile cotidiene. Și-au construit bisericile lor și au păstrat cultul mai bine de 200 de ani, până în ziua de azi și, sperăm noi, mulți ani de acum înainte.

Discuția noastră alunecă spre ocupația de

bază a vechilor lipoveni, transmisă din generație în generație, pescuitul. Iar de aici și până la tradiționalul borș de pește nu mai este decât o azvârlitură de undiță. Ni se alătură și Paul Condrat, profesor de istorie și om de-al locului, lipovean din Jurilovca, cum îi place să se prezinte. Un ghid volubil pentru toți cei care deschid cartea Jurilovcâi, îi privesc peisajele și se răsfată cu fiertura de pește care vindecă beția, ține loc de ceva bun, de masă de zi cu zi, și are în ADN-ul ei acel ceva care nu găsești în multe alte preparate culinare : mult suflet. O ciorbă de pește așa ca la noi, aici, la Jurilovca, în Deltă, în general, nu se face după cartea de bucate. Lipovenii o știu pe de rost, cu ochii închiși, iar secretul este tocmai simplitatea rețetei. Borșul de pește a devenit chiar un brand al localității, atâta timp cât în 2009 s-a organizat primul festival al său, o manifestare care a atras și în acest an, în weekendul de la sfârșitul lunii august, mai bine de 10.000 de vizitatori de prin toate părțile Dobrogei, și nu numai.

Soarele dă să crape bolta de viță din curtea casei aflată în apropierea Bisericii, spre ulița care se varsă în port, dar nu ne găsește prea ușor. Doar câteva raze mai curioase reușesc să ajungă până la noi. Așa că, în așteptarea clipei în care să ne deducim cu licoarea fermecată a lipovenilor, Paul Condrat îmi spune câte ceva din secretele culinare ale locului unde zeama de pește bate la scor tradiționalii mititei, atât de îndrăgiți de români, ori produsele de import cum sunt pizza sau cele de fast food. Lipovenii iubesc peștele pentru că, de când se știu, această vietate a apei le-a asigurat traiul, a fost și mod de viață, prin

pescuit, dar și hrană tot timpul, peștele fiind baza atâtor preparate ale bucătăriei lipovenesti. Apele lacurilor, ale ochiurilor albastre, ale Dunării și ale Deltei, sunt bogate într-o impresionantă varietate de pește, fiecare cu un gust aparte. Lumea adâncurilor a născut un univers viu și foarte dinamic păstorit de lipoveni care, din tată-n fiu, au crescut pe luciul apei, trăgând de setci și năvoade. Se spune, atunci când vorbim de borșul de pește lipovenesc, că bărbații sunt mai pricepuți în a-i da formă. Ba chiar că ei l-au inventat. Asta și pentru că cel mai bun borș pescăresc este cel ticluit chiar lângă barcă, la foc de lemne din copacii de pe mal, în ceaune din fontă.

Încet-încet, și discuția noastră de apropiere de ceaun. ...*Păi cum să fie? Un ceaun generos, să aibă talia groasă de 10 litri astfel încât să încapă, în primă fază, 5 litri de apă, 5 cartofi potriviți de mărime și 3 cepe, toate lăsate împreună cât să își dea gustul și ceva din consistența lor viitoare ciorbe. Și o lingură de sare. Dar să știți că gustul bun vine din bogăția peștelui. Cu cât sunt mai multe tipuri de pește, și mare și mic, și mai slab, dar și mai gras, cu atât borșul este mai viu colorat la gust. Tot ce se prinde în plasă e bun, dar parcă de la o ciorbă dumnezeiască de pește n-ar fi frumos să lipsească crapul, somoteiul, mreana, linul, carasul, și tot așa, toate zvârlugile bălții aduse la mal pentru a fi înnobilate și trecute în distribuția borșului de pește. Și, cum vă spuneam, legumele fierb în legea lor pentru că-și cunosc soarta. Ei bine, când cartofii nu se mai țin așa bățoși ... Acu-i acu! A venit și rândul peștelui. Peștele trebuie să fie proaspăt, poate chiar abia tras din ochiurile plaselor. Spălat foarte puțin, curățat de solzi și de măruntaiele lui după care să nu faceți păcatul să-l mai spălați. E numa' bun de a-l pune la treabă, în fiertura din ceaun de până atunci. Timpul trecut între momentul când a fost scos din apa cea mare și cel în care el devine deja materie primă trebuie să fie iute. Asta înseamnă încă un plus de savoare.*

Pe vremuri, lipovenii dormeau chiar în bărci, pe ape sau la malul ei, iar ciorba de pește nu

lipsea din meniul zilei. În ceaun se pune mai întâi crap, somn și știucă, după care se mai gustă de sărătură. După ce dă în clocot peștele din prima tură se pun și ceilalți la treabă, iar cu câteva minute înainte de final se pun roșii, de culoare și ceva gust. La botul ...bărcii, roșiile se zdrobesc în pumn. Peștele are nevoie doar de un clocot, la foc iute și în 10-15 minute, sfârșit în fierberea lui, își dă ...gustul. La final, o lingură de oțet este binevenită pentru a desăvârși gustul perfect. O mână de verdeață tocată mărunț și ciorba, borșul, spuneți-i cum vreți, e gata. Pescarii adevărați nu lucrează cu timp sau cu cantități. Fac totul din ochi, așa cum simt nevoile borșului, și recunosc că ciorba este gata după sunetul ei, un zgomot care are tonuri mai groase pe care meseriașii știu să-l deosebească și să-i știe rostul.

Un eveniment asemenea Festivalului borșului pescăresc de la Jurilovca este onorat de localnici în hainele de sărbătoare

Unii o mai dreg în farfurie cu mujdei din acela care ține lingurița în picioare, bun să-l mânânci pe un colț de pâine în așteptarea ciorbei, ori până să se tempereze din fierbințeala ei. Dar mujdeiul este bun și pentru bogăția de pește scos din ciorbă și mâncat separat, aburind, care după dulcea arsură a usturoiului se vindecă prin zeama borșului care are singurul mare păcat că, abia servit, ...mai cere încă o porție. Devenită brand de tradiție, ciorba de pește de la Jurilovca nu are stelele preparatelor din meniurile marilor restaurante de lux, dar are acel ceva care te cucerește de la prima înghițitură. Deși, ca să fim corecți cu ceea ce simțim, te cucerește încă de la primul abur de când se așează în farfurie.

„Oltina, vatră veche românească”

Liliana Gâlcă și Nicoleta Lungu

Pe Dunăre, la vale

Arhitectură țărănească la Oltina

Satul de la Dunăre, aflat la peste o sută de kilometri de Constanța, are legile lui, care adaugă frumusețe și stabilitate vieții spirituale de matcă curat românească. Poate nicăieri ca la Oltina, Rasova, Seimeni și Topalu, localități prinse la marginea apei celei mari nu se păstrează mai condensat tradițiile străvechi. Așa cum le-a cunoscut pentru prima dată Teodor Burada în periplurile lui prin Dobrogea la 1879.

La 140 de ani de la O călătorie în Dobrogea

Dacă Moș Nicolae Cobzarul al lui Luchian și-ar ridica vreodată fruntea dintre degetele noduroase, sunt convinsă că m-aș afla în fața privirii lui Mitică Delicostea din Oltina. Ar fi împărtășită aceeași lumină caldă a unei vieți trăite viu, care ar îmblânzi cutele discret ascunse sub pălărie și m-aș gândi, la fel cum o fac acum, ascultându-i poveștile, că așa ar trebui să arate o hartă a sufletului unui om.

Alături de acesta, domnul Gheorghe Neacșu, fost profesor de istorie și director al școlii din Oltina, a răspuns invitației noastre de a re trăi amintirile copilăriei și tinereții petrecute în Oltina, în cadrul proiectului cultural “Pe urmele lui Teodor Burada – cercetare antropologică și etnografică” desfășurat de Centrul Cultural Județean Constanța “Teodor T. Burada”.

DI. Neacșu: “Oltina a fost cea mai bogată comună din țară...când am venit aici în ‘64 și am coborat dealurile astea și am văzut livezile, nu îmi venea să cred...după care, am auzit că este aici și o orezărie...nu știam nimic despre Oltina. Atunci, comuna număra 5320 de suflete, iar despre ce școlari nici nu vă mai spun.

Acum lucrurile stau altfel: suntem obligați să desființăm clasele de la Răzoare și să aducem copii aici...pentru că nu mai sunt elevi.”

Domnul Gheorghe Neacșu este din Argeș, iar în 1964 a primit repartitie la Oltina, ca profesor de istorie. Nu a mai plecat. Aici și-a întemeiat familia în 1967 și și-a desfășurat activitatea de profesor, înființând un cabinet special pentru elevii școlii de aici, educând generații în spiritul respectului și al prețuirii locului care i-a devenit “acasă”. L-am întrebat dacă își amintește vreo diferență majoră între ce cunoscuse în Argeș și ce găsea în Oltina.

Ne-a răspuns că pe de o parte l-au surprins turcismele pătrunse în limbajul curent și care îl puneau deseori în dificultate. Pe de altă parte, a fost un obicei, pe care aici l-a întâlnit pentru prima dată:

“Când am venit aici, în 1964, am fost frapat de

Patru generații din Oltina

Ansamblul de fluierași, vestit în toată țara

Tineri oltineni încorporați

un obicei: "udatul mireseilor", care inițial se ținea la baltă, în ziua de Paște, după aceea s-a mutat la cișmea. Când am văzut prima dată obiceiul mi-am amintit de paparudele din copilărie, din Argeș. Era cam așa: tinerele căsătorite în ultimii ani veneau cu coșurile pline cu mâncare la cișmea, întindeau fețele de mese sub pomii ăia de acolo și se rugau și le udau...după ce terminau acolo, mergeau și udau femeile și împărțeau merindele oamenilor, iar miresele udau femeile din sat, cam așa îmi amintesc obiceiul."

Un alt obicei pe care și-l amintește este "zborul" de Sfântul Gheorghe, când se serba hramul bisericii din Oltina. "Ne strângeam toți la biserică. Se stătea la slujbă și după, se lua masa și serbam zborul fetelor care fie fuseseră mirese,

fie urmau să devină mirese odată cu ieșirea din post."

Și am vrut să săpăm mai adânc în amintirile dumnealor și am pornit din acest punct, al mireseilor.

Domnul Mitică Delicostea: "M-am căsătorit în '59...Nunta începea joia, cu fetele, când se "rupeau pernilli", acasă la mireasă...erau chemate fetele care zvoneau nunta în sat, plimbând pernele...apoi se întâlneau la mireasă și se apucau de glume: odată au făcut o mămligă mare pe care au tăiat-o așa, bucățele mici, au dat-o prin făină și au început să o împartă, în chip de cozonac...vai ce râs a fost.

Vinerea se întâlneau toate femeile la socrul mare, și se apucau de sarmale...Sâmbăta la 12 începea nunta, se pune masa la socrul mare, se mergea la mireasă și după la salon...când se termina, la 12 noaptea, toată lumea venea acasă la mireasă și se pune masa ... seara era dedicată cununilor...

Și continuam duminica, când se mergea la nuni, după aceea la mireasă și după la biserică. După biserică se mergea la salon..... pe timpuri erau mai multe saloane...atât ținea o nuntă.

Dacă vă spun ceva o să vă prindă mirarea, eu în '58 am furat-o pe Sica, pe soția mea.

Sâmbătă am fost la Dibuleni cu un băiat leat cu mine, mama mea și mama lui dăduseră să ne facă flaneluri acolo și am mers să le luăm. Când am venit seara, am oprit la el, la taică-su, care avea ceva legături cu Jienii.. la ei era mereu veselie, el cânta la fluier, iar nevasta-sa dansa. Și uite că ne-a luat la rost: Mă, voi cand vă însurați? Că, uite, a lu' nu știu cine se logodește cu fata ăluia, a lu' Marienca logodește cu a lui Otarața (porecle)! E, și Marienca cine era? Soacra-mea.

Când am auzit așa, vai de capul meu...m-am dus acasă, m-am îmbrăcat și am luat la rând toate saloanele, până i-am găsit...așa era atunci, se mergea cu mama la bal și când le-am găsit, am zis așa: dimineață o rezolv! Am fost la o vecină, la tanti Caterina lui Timofte, care îmi lucra o cămașă bleu și i-am cerut cămașa..nu era gata dar mi-a spus că o face repede și i-am povestit: uite, așa, așa și pentru asta...păi, țața Ștefana (mama) știe? Nu știe, că e dusă la mănăstire...oooo ce s-a amărât, dar mi-a dat cămașa..m-am dus la sora mea și acolo era bătătura plină de oameni și le-am spus că eu diseară mă însor. Păi cum!? Păi, uite așa.

Dimineața următoare, m-am dus la moș Nicolae Lefterică, cuscu cu soacra-mea. Stând acolo, am văzut cum trecea pe stradă alaiul, soacra-mea și ai lui Otarața mergeau acasă să facă formele. Și au trimis după Sica, să vină

Portul Oltina în perioada interbelică

Dovezi ale unei civilizații străvechi

repede la ei ... și a venit, și am intrat în casă și am discutat. În timpul ăsta vine o soră de-a soacră-mi după Sica că întârziase...și au intrat în casă toate și s-au pus pe discutat..eu stăteam și ascultam...

și am auzit așa: diseară să pleci cu el!

Și așa a fost, seara a dus-o pe Sica acasă. "Mama venise de la mănăstire și făcea ghiurdumele cu brânză. Mi-a spus mama: Măi Mitică, rușine să îți fie! Băiat de 20 de ani și să îmi faci tu asta...rușine să îți fie! Dar de atunci Sica a rămas la noi. Uite cum era atunci: până când mama nu a adus popa acasă să ne citească, Sica a dormit cu ea".

Două fiice, nepoți și strănepoți stau mărturie că "așa a fost să fie".

Despre copilărie și Mama...

"Am fost 7 copii care am rămas cu mama, tata a murit în Marele război. Să vă spun drept, ne-a educat mama, cum puțini bărbați din Oltina și-au educat copiii. Am fost brigadier la C.A.P. și mai era câte unul care mă întreba: Da ce mă, a avut cine să te învețe pe tine să faci una sau alta? Asta pentru că crescusem fără tată, dar ne-a crescut bine mama...."

"...Ne jucam de a hoții și vardistii noaptea, dar nu furam nimic și ne jucam drichea (turca): făceam o gropiță mică și puneam drichea acolo, trăgeam de firul de lână și drichea zbura sus, sus."

La Dunăre nu mergeam...nu ne lăsa mama, ne-a crescut singură și ii era frică."

"Mergeam cu colindețul în Ajun și primeam poame și covrigi, iar pentru plugușor aveam trăiști în care primeam mălai și câte o gogoasă.... ce făceau femeile. Era o femeie bătrână țața Maria lu' Andi, femeia aia, avea geamul deschis la bucătărie și avea așa, ca o tejghea, și ne chema: hai veniți mânca-v-ar mama! și ne dădea câte o gogoasă caldă, când mergeam cu Bună Dimineața. Vai ce bucurie era..."

În acele vremuri comunitatea era unită: "Aveam 6 ani în timpul războiului și se cutremura pământul când treceau avioanele. Mama puneă pături în geam să nu răzbată lumina opaițului. Primeam în casă o rudăriță cu fetele că nu aveau unde să se ducă. Ne strângeam la clăci. Mama făcea halva turcească și purice (mălai) pentru fete. Se împletea și se țesea la război, timp în care bărbații curățau la papură."

Vizita la Oltina s-a încheiat cu un drum la școală. Domnul Neacșu se declară un "venetic" deși Oltinean de zeci de ani, spune despre dânsul că tot un venetic a rămas, cel puțin în ochii celorlalți. Acesta ne-a introdus în istoria locului, pe care a strâns-o în panouri pline cu fotografii, ce descriu realizările Oltinenilor, în vitrine în care sunt așezate descoperiri arheologice: bucăți de vase și unelte care vorbesc pe de o parte despre castrele romane ridicate cândva aici dar și despre meșteșuguri exploatate cândva în aceste locuri.

La Sulina , se nasc și se păstrează tradiții
„Parastasul Piraților Nepomeniți”

Loredana NĂSTASE

Cimitirul de la gura Dunării, unic în România, prin componența sa multiethnică și datorită monumentelor funerare inedite ale militarilor români și străini căzuți la datorie, dar și ale profesioniștilor Comisiei Europene ce au contribuit la transformarea Dunării în fluviu navigabil, este locul care se promovează aproape singur, stârnind curiozitatea jurnaliștilor, dar și pe cea a turiștilor.

Locul unde istoria se împletește armonios cu legendele locale este promovat sau mai degrabă inclus într-un tot unitar al pachetului „Delta Dunării” și mai puțin pus în prim plan, acesta nefiind promovat individual, ca un obiectiv turistic de sine stătător.

Singurul eveniment de promovare a Cimitirului este cel numit „Parastasul Piraților Nepomeniți”. Acest fenomen a luat naștere anul trecut, în 2018, iar pe 18 Mai 2019 a avut loc cea de-a doua ediție.

Conform organizatorului, Gelu Tușu, inițiativa a fost luată de el și de câțiva prieteni după ce au văzut mormântul piratului, iar după o scurtă documentare au aflat că locul de veci al acestuia este unic în Europa. Așadar, fără să stea prea mult pe gânduri, au pus pe picioare evenimentul la care astăzi participă sute de persoane. Convinși de faptul că morții din cimitirul ce a devenit obiectiv turistic merită să fie pomeniți, chiar dacă urmașii acestora nu mai locuiesc în oraș, au preluat, să zicem așa, datoria rudelor de a face acest lucru.

Așadar, conform tradiției creștine, organizatorii au oferit mâncare proaspătă, binecuvântată de un preot din localitate, dar și vin, pe săturate, de la o cunoscută podgorie de pe dealurile Dobrogei.

Prezentă la eveniment, am văzut cum s-au gătit în aer liber, chiar în fața vechii capele din cimitir, borș tradițional de pește și fasole cu afumătură, din care ne-am înfruptat toți cei

*Gelu Tușu, organizator,
imagine preluată de pe site-ul radioconstanta.ro*

*Fig. 21 – Preparatele de la Parastasul Piratului,
fotografie preluată de pe site-ul radioconstanta.ro*

*Parastasul după apus, pe plaja,
fotografie preluată de pe site-ul mediafax.ro*

prezenți, așa cum probabil obișnuiau să facă și pirații în zilele lor de glorie.

Un plus a venit din partea câtorva copii din Sulina, care cunosc bine miturile locale și care, costumați în pirați, i-au condus pe turiști către vestitul mormânt al piratului, dar au oferit și informații despre viața tumultuoasă a acestuia.

De asemenea, bibliotecara orașului, Ilinca Mihăilă, nu a lipsit de la eveniment, aceasta având cunoștințe vaste despre istoria orașului, cu care a întâmpinat turiștii și le-a răspuns întrebărilor legate de poveștile locului.

Parastasul Piraților Nepomeniți a continuat și după apus, pe plaja din Sulina, unde s-a organizat un foc de tabără, un grătar și unde am aprins lampioane, oferite gratuit de organizatori.

Alte evenimente nu există, cât despre promovare cu greu putem aduna câteva cuvinte, căci o hartă turistică a cimitirului nu avem, deci mormintele pe care turiștii abia așteaptă să le viziteze sunt aproape imposibil de găsit dacă nu sunt însoțiți de un localnic.

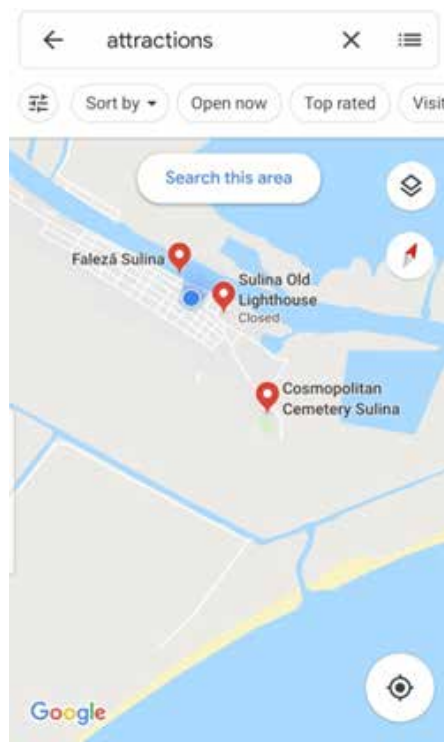
În Sulina, un oraș animat doar vara, o dată cu venirea primilor turiști, copiii sunt și ei cei care înțeleg oportunitatea financiară, așa că stau pe lângă porțile cimitirului, așteptând oameni

dornici să audă legendele locale și să vadă locul de veci al piratului și al prințesei. Incântați, merg să le arate turiștilor comorile locale, iar dacă în schimbul serviciilor primesc și câte o bancnotă de 5 sau 10 lei, atunci totul este perfect.

Un tur mai bine pus la punct este oferit de profesorul de Limba și literatura română de la Liceul Teoretic „Jean Bart” din Sulina, Valentin Lavric, în vârstă de 52 de ani. Informațiile oferite de acesta sunt concrete, în ordine cronologică, făcând o paralelă între istorie și mituri.

Din păcate, vizitarea obiectivului turistic cu ghid nu este promovată niciunde. Domnul profesor este recomandat de localnici, în special de aceia care activează în domeniul turismului și, din vorbă în vorbă, se formează un grup de turiști programați pentru plimbarea sub îndrumarea domnului. V. Lavric.

Nu am găsit o hartă turistică a orașului, nici online, nici în magazinele din localitate, nici la Casa de cultură, nici la Primăria orașului. Singurul loc unde Cimitirul Cosmopolit este marcat ca punct de atracție turistică este pe Google maps, după ce selectăm locația: Sulina și comutăm harta rutieră cu cea a obiectivelor turistice.

Print screen Google Maps

Sulina este singurul oraș din Delta Dunării considerat cea mai estică localitate din România, iar din 1 Ianuarie 2007, cea mai estică localitate din Europa.¹ Orașul pare să fie pierdut între două ape, la marginea României sau la începutul acesteia, depinde doar de perspectiva fiecăruia.

Înainte de jumătatea secolului al XIX-lea, Sulina era cunoscută ca fiind o localitate mică, dar periculoasă, adăpostind pirați și cu un regim de taxe portuare sau de tranzit foarte mari. Acest oraș a fost considerat capăt de linie pentru multe nave care s-au scufundat aici.

Zilele de glorie ale Sulinei coincid cu înființarea și funcționarea Comisiei Europene a Dunării, 1856 – 1939. Aceasta a luat naștere după terminarea Războiului Crimeei și o dată cu semnarea Tratatului de Pace de la Paris (1856), în care prevederile erau clare. Se constituiau două comisii - una cu o durată de doi ani, numită Comisiunea Europeană de la Gurile Dunării, și cealaltă, cu caracter permanent, Comisiunea Riverană a Dunării. La început, Comisiunea Dunării avea ca atribuții stabilirea și executarea lucrărilor pentru fluidizarea traficului naval și acoperirea cheltuielilor pentru lucrările executate prin taxe portuare. Cel însărcinat cu executarea planurilor legăturii navigabile între Dunăre și Marea Neagră a fost inginerul englez Sir Charles Hartley.

Realizările C.E.D. la Sulina au fost notabile: au construit un spital (1867-1869), au înființat o linie telegrafică între Galați, Tulcea și Sulina (1857), **au amenajat un cimitir în 1864, pentru confesiunile creștine și, în 1871, pentru cele islamice**, au construit uzina de apă și rețeaua de distribuție de apă potabilă (1903), au introdus iluminarea stradală pe bază de petrol și electricitatea în 1910. Au jucat un rol important și în sprijinirea tuturor confesiunilor religioase și au contribuit la formarea unui mediu multicultural bazat pe pace, respect și toleranță. Astfel, s-a construit Biserica Catolică în 1865, Biserica Rușilor Ortodocși în 1866, cea Protestantă și cea Grecească în 1869, dar și o moschee în 1870.

Cimitirul din Sulina a căpătat de-a lungul timpului mai multe denumiri, precum „Cimitirul Maritim de la Sulina”, „Cimitirul multiethnic”, iar în prezent, acesta este marcat drept Cimitirul Comisiei Europene a Dunării, fiind declarat Rezervație Istorică.

Cimitirul Sulinei, sau mai bine zis cimitirul cu mai multe cimitire, este ceea ce a rămas în timp ca dovadă incontestabilă a unei civilizații ce a cunoscut treptat diversitatea multiethnică.

Istoria cimitirului

În anul 1864, Comisiunea Europeană a Dunării a organizat, pe propria cheltuială, un cimitir comun pentru toate confesiunile creștine. La acea vreme, terenul a fost acordat gratuit de autoritatea locală. În aceleași condiții, șapte ani mai târziu, în 1871, s-a hotărât înființarea unui cimitir Islamic. Cimitirul din Sulina este un conglomerat de nații adormite², ce și-au găsit liniștea aproape de malul mării, pe tărâm sulinean, unde au fost aduși ...de valurile vieții.

Așadar, nu este deloc ciudat că ne referim de fapt la șase cimitire într-unul sigur. La Sulina, într-un capăt de lume, într-un loc ce era mai mult port decât oraș, exista posibilitatea ca fiecare destin ce se stinge a aici să fie condus pe ultimul drum după legea lui³, ca o ultimă încercare de a alina suferința rudelor de pretutindeni...

Pe aceeași suprafață de la marginea orașului, într-o singură locație, există șase cimitire bine marcate: Cimitirul creștin ortodox, unde se află Monumentul Eroilor; Cimitirul rușilor-lipoveni de stil vechi; Cimitirul anglican; Cimitirul romano-catolic și greco-catolic; Cimitirul evreiesc; Cimitirul musulman.

Cimitirul Comisiei Europene a Dunării este inclus în Cimitirul bisericilor europene occidentale.

Cimitirul creștin ortodox

Aici sunt înhumați români, ucrainieni, greci, sârbi, ruși de stil nou și bulgari. Asociația Veteranilor de Război, Asociația „Cultul Eroilor” dar și rudele celor 29 de eroi militari, victime la Sulina în cel de-al doilea Război Mondial, au solicitat crearea unui spațiu pentru Monumentul Eroilor, în cadrul Cimitirului ortodox.

Așadar, în vara anului 1991, s-a trecut la exhumarea rămășițelor pământești ale acestora, iar mai apoi s-a ținut o slujbă de reînhumare a eroilor, în cimitirul ortodox.⁴

Cimitirul creștin ortodox este cel mai mare și datorită populației predominant creștin ortodoxe din Sulina este și cel mai folosit, chiar și în zilele noastre.

1. Teampau Petruta, Kristof Van Assche, Sulina, Sulina/ When there's water, there's no light: Narrative, Memory and Autobiography in a Romanian Town, in Identities: Journal for Politics, Gender and Culture Vol. 7 / No. 1/2 Summer/Winter 2009, pag.38

2. Bondar Constantin, Dima Virginia, Lungu Iacovici Eugenia, Sulina Monografie, București, Editura Ravex Coms SRL, 2010, pag. 258

3. Idem

4. Idibem, pag. 259

Cimitirul rușilor-lipoveni

Numele de lipovean a fost dat rușilor care în secolul al XVIII-lea s-au stabilit în Bucovina, Moldova și în Dobrogea.

Cei mai mulți dintre ei s-au stabilit aproape de Dunăre și în timp s-au dovedit a fi foarte pricepuți la pescuit. Comunitatea acestora, deși restrânsă, a fost și încă este relativ compactă, păstrându-și portul, obiceiurile, dansurile și modul de viață, de multe ori neînțeleasă de restul populației.⁵

Dorința de a păstra și cultul religios creștin ortodox de rit vechi i-a determinat pe rușii-lipoveni să aibă și ei cimitirul separat de celelalte cimitire creștine. Ritualul de înmormântare nu diferă prea mult de celelalte confesiuni creștine. O diferență notabilă este doar crucea rusească a locului de veci, ce are în partea de jos o scurtă traversă oblică, iar această cruce este așezată la picioarele decedatului.

Cimitirul rușilor-lipoveni încă este folosit.

Cimitirul Anglican (protestant)

Acesta se află în spatele Capei mortuare, care astăzi nu se mai folosește. Acolo găsim opt morminte ale marinarilor britanici din vremea Războiului Crimeei, acestea fiind totodată și cele mai vechi.

Plăcile de căpătâi sunt toate făcute din marmură, cu dimensiuni și inscripții asemănătoare, de unde tragem concluzia că au fost executate în același atelier.⁶ Sub aceste opt plăci se odihnesc de fapt unsprezece suflete, frânte atât de departe de casă⁷: James T. Bryan (d. 1847), James Wilson (d. 1852), George Hollbery (1856), James Murray (1857), Cha Day (1858), William Barter (1858), Thomas Cook (1858), William Varley (1859), Franc Clark (1859), Peter Mc Gregor (1861), Jhon Rea (1853).

Pietrele funerare sunt singura mărturie a existenței lor pe meleagurile sulinene, întrucât

6. Covacef, Petre, Cimitirul Viu de la SULINA, Constanța, 2003, Editura Ex Ponto, pag. 13

7. Bondar Constantin, Dima Virginia, Lungu Iacovici Eugenia, Sulina Monografie, București, Editura Ravex Coms SRL, 2010, pag. 265

5. Manea Lăcrămioara, Ciocoiu Mădălina, Iuliana Costea, Europolis. Destinul unui oraș - titlul unui roman, Brăila, Editura Istros, 2013, pag. 12

nu există alte înregistrări, ca de exemplu despre cauza deceselor.

Tot aici sunt înhumați și doi tineri îndrăgostiți, ce au decedat prin înec în apele imprevizibile ale Dunării.

Cimitirul romano-catolic și greco-catolic

Acesta a fost amenajat în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Departe de țara mamă, aici și-au găsit liniștea mulți italieni, francezi, croați etc. În interiorul cimitirului se află o cruce de dimensiuni mari, unde pe data de 2 noiembrie, în fiecare an, se sfințesc mormintele.

Crucea mare are 4 metri înălțime și 2 metri lungime, având la intersecția brațelor pe Iisus Hristos răstignit.

Pentru istoria locală, inscripțiile de pe monumentele funerare se dovedesc a fi foarte interesante, și asta pentru că foarte multe morminte aparțin foștilor angajați ai Comisiei Europene a Dunării, dar și ale familiilor acestora.

Potrivit îngrustărilor de pe cruci, profesiile multora erau: funcționari, piloți, mecanici de nave, marinari etc.

Cimitirul Comisiei Europene a Dunării

Din aproximativ șaptezeci de morminte ale salariaților C.E.D., voi enumera doar câteva dintre cele care se disting și astăzi, de diferite culte creștine. Majoritatea erau de confesiune protestantă: evanghelici, reformați, anglicani.

Mormântul lui William Simson. Acesta era contramaistru, șeful Șantierului C.E.D, cel care a condus lucrările de construcții pe canalul Sulina timp de treisprezece ani. A decedat cel mai probabil din cauza malariei, în 1870, la doar 46 de ani.

Monumentul funerar al lui Eugenius Magnussen (1949 -1919)

Impozant, alcătuit dintr-un bloc de piatră de calitate superioară, șlefuit pe o singură față, are îngrustat semnul crucii, dar și datele biografice ale acestuia. Eug. Magnussen, danez de origine, a ocupat diferite funcții marinărești și tehnice pe uscat, dar a avansat până a ocupat funcția de inginer sef adjunct al CED. A venit în Sulina și a rămas aici până la sfârșitul vieții.

JOHN TILLMAIL, decedat în anul 1858, la vârsta de 52 de ani, se consideră a fi cel mai vechi mormânt al unui lucrător al CED. Acesta a făcut parte din echipa lui Ch. Hartley, care a pregătit lucrările de regularizare a canalului Sulina, prin efectuarea sondajelor pe Dunăre.

EMILIE LOUISE JACKSON, fiica directorului Casei de Navigație CED, cu sediul în Sulina. Emilie s-a născut în Galați, în 1860, după ce H. A. Jackson s-a căsătorit în România și a ocupat funcția mai sus amintită în anul 1847.

Cimitirul evreiesc.

Odată cu acordarea statutului de porto-franco orașului Sulina, în anul 1870, a crescut și numărul negustorilor evrei, însă de această dată Comunitatea Evreiască din Sulina a fost cea care s-a organizat astfel încât să aibă o școală, o sinagogă și un cimitir.⁸ Acesta din urmă, chiar dacă a fost profanat de-a lungul timpului, mai ales în timpul războiului, a supraviețuit până în zilele noastre. Din păcate nu putem spune la fel despre sinagoga de alături în care a funcționat școala evreiască, fiind distruse în timpul celui de-al doilea Război Mondial.

Acest cimitir este vizitat doar ocazional, în special de către turiști, nefiind semne de nici o înhumare recentă.

Cimitirul musulman

Ingrădit și aproape abandonat, vecin cu cimitirul evreiesc este cel musulman. Putem distinge câteva monumente specifice religiei islamice, toate fiind orientate spre răsărit, spre

Mecca.

Pietrele funerare sunt (majoritatea) din calcar alb, cu un turban în partea de sus de culoare roșie, având inscripțiile indescifrabile din cauza caracterului scrierii.

Din informațiile documentare extrase din protocoalele C.E.D. aflăm că în cadrul Comitetului Executiv al C.E.D, reprezentantul otoman, Azarian Efendi, a decedat la Sulina în anul 1876. Acesta fusese mulți ani polițaiul orașului. Cel mai probabil unul dintre aceste monumente funerare îi aparțin.⁹

Musulmanii care au rămas în oraș sunt foarte puțini, însă de-a lungul timpului, cei care au trăit aici au stat liniștiți din perspectiva religiei, întrucât nu au fost înregistrare incidente de profanare a

8. Comârzan, Gheorghe, Monografia orasului Sulina, (pagină FB)

9. Covacef, Petre, Cimitirul Viu de la SULINA, Constanța, 2003, Editura Ex Ponto, pag. 36-37

mormintelor, nici de violare a dreptului de a-și manifesta apartenența religioasă.

Legenda Piratului îngropat în Sulina, Ghiorgios Kontoguri

Timp de mai bine de 300 de ani, Sulina a fost un loc de refugiu pentru piratii greci și maltezi, care jefuiau corăbiile încărcate cu avuții ce veneau din Occident.

Tehnica acestui pirat era una neobișnuită, dar și ingenioasă. Înainte de amurgul zilei, pe vreme încheșată, plimba un taur pe plajă, între coarnele căruia fixa o stînghie de lemn, pe care agăța două felinare. Corăbiile erau induse în eroare de lumina felinarelor, se apropiau, iar astfel eșuau, apa fiind prea mică pentru a se putea întoarce în larg. Atunci, piratul și ceilalți camarazi ai săi jefuiau corabia și se întorceau la mal încărcăți cu bogățiile dobândite.

Contrastant este faptul că deși se spune despre el că era incredibil de bogat, acesta a murit singur și sărac lipit.

Legenda mai spune că există o comoară îngropată, nu departe de plajă și că, dacă

la primele ore ale dimineții udăm marmura funerară, apoi așteptăm se se usuce, dintr-un anumit unghi putem citi coordonatele ce ne vor conduce la nestematele ascunse de pirat.

De reținut este faptul că acest mormânt este singurul din Europa pe care se găsește celebrul semn al piratilor: craniul cu două oase încrucișate.¹⁰

Legenda celor doi îndrăgostiți (Fig. 8)

Este vorba despre William Webster și logodnica acestuia Ann Margret Prindle. De povestea celor doi a auzit tot poporul sulinean și nu numai. El, ofițer secund al navei Adalia (o navă a CED la Sulina), iar ea, dragostea vieții lui, pe care a adus-o la bordul navei, deghizată în marină, căci nu l-a lăsat inima să se îmbarce și să trăiască atât amar de vreme fără să o aibă alături.

10. observator.ro

Mormântul piratului din Sulina

Legenda surorilor grecoaice

Conform poveștilor, chiar la gura Dunării, pe când marea era „neagră”, Margret s-a dezechilibrat și a căzut peste bord, William sărind să o salveze, însă s-au înecat amândoi.

Dragostea celor doi este una fără sfârșit, iar asta pentru că anual, localnici dar și turiști, se opresc lângă locul de veci, fiind impresionați de această idilă atât de romantică și totodată tristă.

Una dintre cele mai artistice lucrări este dedicată surorilor grecoaice, care s-au stins la o vârstă fragedă. Legenda spune că cele două se jucau pe malul mării cu o minge care a ajuns în apă și încercând să își recupereze jucăria au fost trase în adâncuri de curenții puternici. Se spune că au fost găsite exact așa, îmbrățișate, cum sunt prezentate în scultura mortuară.

Forme ale culturii de masă prin școlile de adulți

Șezătorile populare

Aurelia Lăpușan

Sunt cele mai vechi forme de manifestare culturală din viața satului românesc. La început ele constituiau o formă de organizare a muncii de culturalizare a femeilor, devenind adevărate școli de adulți.

Legea din 1904 care includea Regulamentul școlilor de adulți, prevedea punctual și modul de organizare a șezătorilor ca formă de manifestare în cadrul cursurilor libere ale școlilor de adulți. Programul șezătorilor trebuia să cuprindă o parte teoretică, privitoare la probleme de economie casnică, avicultură, medicină populară, igienă și una practică.

În perioada 1907-1908, în România, se organizează 1024 șezători din care doar 10 în orașe, restul la sate. În Transilvania, începând cu anul 1912 sunt declarate obligatorii șezătorile de

citire ca parte integrantă a instrucției în școlile de adulți. În acest sens, societatea Astra, care a fost promotoarea unor acțiuni concertante a avut o contribuție esențială în organizarea șezătorilor populare.

Legile învățământului din 1924, 1934, 1937, 1939 au menținut organizarea șezătorilor și a cercurilor culturale ca forme de manifestare culturală din cadrul școlilor de adulți.

Continuând tradiția, șezătorile aveau în programul lor numeroase elemente distractive, moralizatoare, manifestări artistice organizate, precum coruri și recitări, teatru popular, dansuri, cântece la diverse instrumente. Revista Albina, Șezătoarea săteanului, apărută ca organ al societății culturale Luminarea săteanului, par a fi primele mijloace de promovare a activității

culturale prin șezători și școli pentru adulți.

Ca formă de manifestare culturală șezătorile completează instrucția cursanților la școlile de adulți - secția cursuri libere, sunt integrate în munca desfășurată de societățile și cercurile culturale, casele de sfat și citire, casele naționale, ateneele și universitățile populare, căminele culturale etc.

Cercurile culturale

Primele cercuri culturale s-au desfășurat la inițiativa unor învățători sau fruntași ai satelor, dar și a unor autorități reprezentate de intelectuali marcanți. Dacă istoricii apreciază că primele cercuri culturale s-au constituit abia în anul 1887¹, anul este devansat de constănțeni.

În 1881, din inițiativa prefectului C. Ciocîrlan, a fost constituit primul club cultural la Constanța. A funcționat în localul hotelului Panaiote și era locul unde se puteau face lectură, muzică, conversațiune și chiar comerț. Asociabilitatea fiind unul dintre principalii factori conducători spre progresul moral, material și astfel civilisator, scopul acestui club este asociațiunea, scria *Farul Constanței*.²

Societatea „Damele române” din Constanța, probabil prima asociație feministă locală, a desfășurat mai multe activități culturale, caritabile și baluri. I-a urmat, la o distanță de timp considerabilă, Asociația pentru emanciparea civilă și politică a femeilor române, cercul Constanța, care își prindea în statut, la 1930, „educația politică, socială și culturală a femeii”.³

Cel de-al doilea cerc constănțean s-a constituit în jurul primei reviste culturale a Dobrogei, *Ovidiu*. Scopul cercului literar era „de a ridica nivelul cultural în Constanța și în toată Dobrogea”.⁴ Cercul literar a fost condus de un consiliu permanent prezidat de Petru Vulcan. Președintele de onoare era Grigore Tocilescu, recunoscut pentru cercetările sale arheologice din Dobrogea, alături de care s-au aflat I.P.P.S. Iosif Gheorghian, mitropolitul primat al Ungro-Vlahiei, I.P.P.S. Ghenadie, fost mitropolit al Ungro-Vlahiei, Zoe D. Sturdza, Elena dr. Turnescu, Spiru Haret, ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice, Luca Ionescu, prefectul județului, I. L. Caragiale, Ion Kalinderu, membru al Academiei Române, locotenentul M. D. Ionescu-Dobrogeanu, căpitanul Carol Scrob, Mihăilescu-Nigrim, Ion Bănescu, Mihail Strajan, Iulius Zane ș.a.

La 8 septembrie 1898, membrii fondatori ai Cercului literar inaugurară, după modelul

Fundației Carol I din capitală, biblioteca universală. Manifestarea se încheie cu o reprezentație teatrală, la sala hotelului „Bristol”. Biblioteca se va destrăma, în 1902, după ce adunase circa 3.000 de cărți și mai multe colecții de reviste.

Revista *Ovidiu* a fost prima publicație literară apărută în Dobrogea după momentul istoric al revenirii acestei regiuni la patria-mamă. *Ovidiu* a reprezentat o amplă mișcare de renaștere culturală, cum - de fapt, se autointitula, care își mai propusese să înființeze o școală pentru adulți, o grădiniță pentru copii, o sală de lectură, o sală de conferințe, o bibliotecă universală.

Alte două grupări culturale demne de amintit sunt *Cultura* (1905-1906) editată de societatea culturală cu același nume, și *Revista Societății de Arte, Litere și Sport* (1907-1910).

Create la început ca organisme culturale pentru educația sătenilor, din 1906 Ministerul instrucțiunii, prin ordinul 5720, dispune mai întâi organizarea cercurilor culturale și la orașe, prevăzând ca ședințele publice ale acestora să fie reprezentate prin serbări, ca formă specifică de evaluare. Programul serbărilor era compus dintr-o conferință urmată sau precedată de un program artistic în care erau incluse cântece, dansuri, spectacole ale unor formații teatrale.

Activitatea corală se poate considera ca debutând în Constanța din 1895, odată cu primul cor al catedralei, dirijat de Mihail Frimu, profesor de muzică la gimnaziul orașului.⁵

În luna mai a anului 1905, la Cernavoda, un grup de elevi, alături de muncitori ai fabricii de ciment și de funcționari a încropit un cor al orașului. Doi ani mai târziu, prin venirea din Iași a lui Alexandru Rădulescu, elev al lui Gavriil Musicescu, corul începe să prindă personalitate. În martie 1908 susține primul mare concert, de o apreciabilă ținută artistică. „Asociația corală mixtă” cernavodeană îi avea colaboratori pe Ioan D. Chirescu, elev al Seminarului central din București, și pe Alexandru Lupescu, un bariton ajuns mai apoi prim-solist al Operei din București. Mai târziu, Ioan D. Chirescu devine conducătorul corului și face din acesta o adevărată mișcare culturală cunoscută și recunoscută pe plan național. I-au urmat dirijorii V. Popescu, Gh. Mișca, M. Eftimescu, V. Cornescu, V. Teologu, Nicolae Dragostin ș.a. În anul 1906 este înființată Societatea de muzică instrumentală și corală Reuniunea Muzicală „Gavriil Musicescu” de către profesorul de muzică Vasile Ghițescu. Societatea susține periodic concerte coral-instrumentale în sala Teatrului Elpis. Îi urmează, în 1934 Doina

1. Idem, p.50

2. „Farul Constanței”, 18 octombrie 1881

3. Document din colecție particulară

4. Vulcan, Petru, „Genesa și fazele Cercului literar «Ovidiu»”, *Ovidiu*, I, nr. I, p.16

5. Alexandrescu, Remus, In memoriam. Monografia corurilor bisericești din orașul Constanța 1895-1993, Constanța, Mondograf, 1995, p.28

Dobrogei, apoi societatea corală Cântul Mării.⁶

În 1921 este organizată Casa Culturii Poporului, care concentrează sub conducerea ei unică toate organizațiile de educație și cultură, iar în 1923 Ministerul Instrucției emite Deciziunea privitoare la funcționarea cercurilor culturale.

Legea învățământului primar al statului și învățământului normal-primar din 1924 menționează cercurile culturale printre mijloacele de perfecționare a cadrelor didactice. Generalizându-se practica serbărilor publice ca formă evaluativă a muncii educative este antrenat, alături de elevi, și tineretul de la orașe și sate. Mai mult, legea recomanda folosirea unor mijloace tehnice moderne precum "aparate de proiecțiuni luminoase, cinematografice."⁷

În anul 1920, I.N.Roman a înființat la Constanța, împreună cu profesorul C. Brătescu, Societatea culturală dobrogeană al cărei scop era promovarea studiului științific al trecutului și prezentului Dobrogei, răspândind în cercuri cât mai largi aceste cunoștințe, așezări și excursiuni, prin înființarea de biblioteci și prin fondarea unui muzeu regional dobrogean. Această societate este cea care a editat revista *Analele Dobrogei*. Mai târziu sunt cunoscute cercurile culturale din Pantelimonu de Sus, Caramurat, Mangalia și cercul cultural al institutorilor din Constanța.

Societăți culturale funcționau în mai toate localitățile județului. Numai la Medgidia, bunăoară, Societatea culturală a tineretului organiza în 1936 festivaluri artistice, adică recitări, coruri, lecturi, prezentarea unei comedii⁸. În paralel, ființa tot în orașelul de pe valea Carasu Căminul cultural „I.N. Roman”, unde jucau cu entuziasm câțiva artiști amatori. Societatea culturală „Doctor Istrate” organiza săptămânal șezători culturale, reușind să adune prin râvna profesorilor de la Gimnaziul „Inginer Gheorghe Duca” o bogată colecție de țesături populare.⁹ Și tot în aceeași perioadă Fundația culturală regală „Principele Carol” deschidea un al treilea cămin cultural la Medgidia. Mai mult, Societatea generală de învățământ din Dobrogea, înființată de poetul Mehmet Niyazi, avea o filială foarte activă la Medgidia desfășurând activități culturale în rândul populației, conferințe, editarea de cărți și reviste.

De altfel, activitatea culturală a orașelor dobrogene era întreținută de primărie, care

avea în buget, la capitolul cheltuieli cu destinație specială fonduri pentru propășirea mișcării artistice și culturale, dar și prin mecenat.

Trebuie menționat că în perioada interbelică o susținută activitate culturală au desfășurat și cele opt cercuri culturale preoțești, fiecare cerc pastoral cuprinzând patru până la opt parohii, activitatea lui evidențiindu-se în special în cadrul unor ședințe tematice culturale cu participarea enoriașilor.¹⁰ O amplă activitate cultural-religioasă se desfășura și în cadrul Seminarului musulman din Medgidia, unde se formase societatea „Viitorul”(Isticbal”). Era constituită din intelectuali ai orașului, președinte fiind profesorul de istorie Petre Dragoș.

Liceul „Mircea cel Bătrân” din Constanța desfășoară o amplă activitate extrașcolară întreținând mai multe instituții culturale, precum o universitate populară, o casă de citire, cohorta cercetășească Ovidiu, o școală de desen industrial, șezătorile Ligii culturale, Societatea de lectură « I.L.Caragiale », o orchestră proprie. Constituie și din acest punct de vedere o școală model, implicată în viața comunității locale, în procesul educativ parașcolar.

Sporirea numărului unor organisme culturale în special societăți cultural-artistice care urmăreau emanciparea intelectuală a dobrogenilor a fost idealul transpus după primul război în câteva instituții reprezentative: „Societatea culturală dobrogeană”, „Societatea Traian”, „Societatea muzicanților dobrogeni”, „Cercul studențesc constănțean”, „Asociația culturală”, „Astra dobrogeană” etc. Inițiind diferite manifestări, precum conferințe, șezători artistice - asemenea societăți au avut o reală contribuție la imprimarea unui climat propice progresului spiritual, în general, și al literaturii în particular.

Amplificarea ariei de manifestare a culturii dobrogene, în perioada interbelică, o atestă, pe de altă parte, ivirea unor forme precum ateneele populare (de exemplu, „Central”, „Scena dobrogeană”, „Ovidiu”), academiile populare, cenaclurile literare. Acestea din urmă au avut un rol incontestabil în impulsionarea activității de creație literară.¹¹

Și Asociațiile naționale au avut un rol special în viața culturală a Dobrogei: Astra și Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor. Dar despre acestea cu alt prilej.

6. Alexandrescu, Remus, In memoriam. Monografia corurilor bisericești din orașul Constanța 1895-1993, Constanța, Mondograf, 1995, p.40.

7. Itu, M., Potorac, E.,Irimie, E.,Tradiții ale activității culturale de masă în România, Comitetul de stat pentru cultură și artă, București, 1968,p.94

8 Graiul Dobrogei, I,nr.1 15 august 1936, p.16.

9. Graiul Dobrogei, serie nouă, I, nr.1, octombrie 1991, p.2

10. Tomis, revista eparhială, nr.9-10, septembrie – octombrie 1931, p.232

11. Enache, Puiu, Istoria literaturii din Dobrogea, ed. Ex Ponto, Constanța, 2005, pag 201-209

Tabăra de pictură „Kreator Art”

Ana-Maria ȘTEFAN

Reunind persoane cu profesii și vârste diferite, dar animate de aceeași pasiune pentru artele frumoase, tabăra „KREATOR ART”, s-a desfășurat și anul acesta în perioada 23-30 August 2019 în Bulgaria, Balcik. Această tabără de pictură face parte din categoria proiectelor cultural artistice și este inițiată de Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, prin secția de Arte Vizuale, clasa de Pictură coordonată de profesor Florentin Sîrbu.

Oferind posibilitatea continuării învățării și practicării picturii, dând posibilitatea cursanților participanți să se dezvolte, conceptul în jurul căruia s-a dezvoltat acest proiect, este dorința

de a crea oportunitatea deprinderii abilităților de a picta pentru cei care își doresc acest lucru într-un cadru relaxant de educație nonformală ținând cont de trei factori: activități interesante adaptate nevoilor participanților; peisaje pitorești; atmosferă de lucru excepțională.

Astfel, tabăra de creație s-a dezvoltat ca o comunitate pe baza interacțiunii sociale a participanților care și-au împărtășit experiențele culturale. Pe parcursul zilelor petrecute împreună, cursanții au avut ocazia să experimenteze tehnici ale desenului și picturii. Sesiunile de dezvoltare ale creativității prin artă au construit în acest mod o bază informal-educativă a elevilor în ceea ce privește expresivitatea artistico-plastică. Elevii au fost implicați în exerciții de dezvoltarea creativității, observați individual, le-au fost evaluate aptitudinile și au fost îndrumați către tehnica ce li se potrivește.

„Cursanții au beneficiat de cursuri de pictură în natură și au pus în practică teoria dobândită pe parcursul ultimului an de studiu. Ședințele de lucru au fost structurate în așa fel încât la sfârșitul taberei, cursanții să știe să folosească elemente de limbaj plastic, să se exprime prin intermediul mijloacelor de expresie plastice, să poată recunoaște și analiza o operă de

artă, să poată descifra mesajul artistic transmis de autorii lucrărilor de artă, să poată realiza lucrări plastice sau decorative.” a declarat prof. Florentin Sîrbu.

În cadrul proiectului au participat cursanții: Carmen Ionescu, Simona Niculae, Sorin Călin Tița, Ana-Maria Carolina Bogorodea, Gabriela Olteanu, Vera Ramona Maria, Mihai Alina Daniela. Lucrările realizate în cadrul acestui proiect vor fi expuse în cadrul unui eveniment ulterior din cadrul Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” care va beneficia de o amplă mediatizare.

A se lua (apuca) la (de) harță; a da harță

Ioan Adam

Deși la prima vedere lucrurile nu par a fi în conexiune, între hărțuirea amoroasă și războiul propriu-zis este o legătură veche. Pentru asta n-ar trebui să ne gândim neapărat la războiul troian, iscat și el pe chestie de grații și adulter în sfere înalte. E suficient să examinăm mai atent aventura sensurilor unui cuvânt. Substantivele feminine hărțuire și hărțuială derivă amândouă din verbul a hărțui, care înseamnă astăzi a nu da pace cuiva, a necăji pe cineva cu tot felul de neplăceri, a cicăli, a sâcăi, a pisa, a șicana o persoană sau un grup.

La rândul său, polyvalentul verb a hărțui coboară în linie directă din substantivul harță, traducibil prin încăierare, ceartă. În limba românilor din Evul Mediu harță avea însă o accepție pur ostășească, aceea de ciocnire între avangărzi ori între (mici) grupuri militare potrivnice. Continuând călătoria la izvoarele cuvântului, vom descoperi un etimon maghiar: harc, care în limba vecinilor noștri de la Vest înseamnă luptă, bătaie, încheștare, înfruntare.

Seminție de călăreți, maghiarii au adus din pustiriile Asiei acea tactică de testare a puterii inamicilor prin mici incursiuni de cavalerie pe direcții multiple. Locul unde călăreții nu întâmpinau o rezistență notabilă era socotit punctul vulnerabil spre care era dirijat imediat grosul forțelor. Mai târziu, când s-au molipsit de la stilul de luptă al cavalerilor occidentali, mari amatori de lupte singulare, ostașii din aceste grupuri de hărțuire au început să se angajeze și în dueluri ce rezolvau conflictele la nivelul comandanților. Cu această tactică ungurii s-au dovedit redutabili în Italia, Franța, Germania, țări a căror spaimă deveniseră.

Românii, care n-au dispus îndeobște de formațiuni masive de călăreți, au rămas adepții incursiunilor și hărțuiriilor învăluitoare ce mascau direcția atacului definitiv. Pentru ei harța sau harțul (ambele forme coexistă în cronicile românești!) a devenit o modalitate de luptă predilectă constând în desfășurarea unor atacuri scurte și repetate asupra inamicului cu scopul de a-i provoca panică și de nu-i permite deplasarea, pregătirea unor acțiuni de luptă și, lucru esențial, aprovizionarea. Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, Ion Vodă cel Cumplit și Mihai Viteazul s-au dovedit experți în luptele de hărțuire, atrăgându-și pentru asta lauda cronicarilor autohtoni și străini. Transformarea, sub Ștefan cel Mare, a Mării Negre într-un „lac moldovenesc” a fost în bună măsură rodul unor rapide lupte de hărțuială, în care s-a contat

decisiv pe elementul surpriză. În ianuarie 1465 (de obicei armatele medievale nu desfășurau operațiuni iarna!) Ștefan apărut pe neașteptate în fața cetăților Chilia și Cetatea Albă, apărate de garnizoane turcești neprevenite. Atacul, povestește Grigore Ureche, a început noaptea, pentru a nu da dușmanilor posibilitatea de a evalua exact numărul asediatorilor: „Și sosindu la cetate miercuri spre joi, la miazănoapte, au încunjurat cetatea. Însă joi nu s-au apucat de harțu, iară vineri dis-de-dimineată au început a bate cetatea și așa toată zioa s-au hărțuit până în seară. Iară sâmbătă să închinară cei din cetate și întră Ștefan vodă în cetatea Chilie”.¹

În 1653, când Vasile Lupu încearcă să-și recucerească tronul din mâinile lui Gheorghe Ștefan, luptele dintre cei doi sunt mai curând un șir de ciocniri ale avangărzilor, în care ambele oștiri recurgeau la cavalerie. Disproporția forțelor e izbitoare (de partea lui Vasile Lupu luptau vestiții călăreți cazaci ai ginerelui său, Timuș Hmelnițki), și totuși, și o parte, și cealaltă contează pe detașamentele de hărțuire. Iată o luptă la vadul Jijiei reconstituită de Miron Costin:

Timuș, dacă au trecut Prutul, au purces spre Popricani cu tabăra legată. Ieșise o samă de oșteni a lui Ștefan-vodă înainte, peste Jijiia, în chip da harțu, și au coborât Ștefan-vodă și dărăbanii la Jijiia, la vad. Iară puțin lucru au ținut harțul oștenii lui Ștefan-vodă, i-au împinsu îndată călăreții lui Timuș. Și era și ai noștri, carii ținea cu Vasilie-vodă, pe lângă Ștefăniță păharnicul, den Hănțești și den Hănțești o samă și câți cercheji de-a lui Vasilie-vodă, carii toți aceste mărseșe cu boierii cei trimiși de Vasilie-vodă la Hmil hatmanul.

Căzaccii, cum au împinsu pe călăreții ce le ieșisă den oastea a lui Ștefan-vodă înainte, au purces orbi la vad cu toată tabăra, și unii pre pod, mai mulți pe lângă pod, că era Jijiia mică, au dat cu tabăra.²

Dezastrul militar al lui Vasile Lupu se produce, ciudat lucru, tocmai când voievodul deținea superioritatea numerică, iar oștirii lui de 3000 de călăreți i se adăugaseră „400 de căzaci [și] 200 de săimeni cu darabani.” Cu exactitatea și nepărtinirea ce-l caracterizează de atâtea ori, Miron Costin notează amintita luptă:

Den oastea a lui Vasilie-vodă au ieșit harțul, iară Boraș Ianoș den oastea sa n-au lăsat, ce s-au arătat mai îndrăznețu cu oastea lui Ștefan-vodă decât Vasilie-vodă, că au trecut pâraul.

1. Letopisețul Țării Moldovei, ed. cit., p. 40.

2. Ibidem, p. 208.

Și lui Vasile-vodă s-au cădzut nu harțul, ce cu toată oastea să margă asupra, încet, cu tocmală, alături cu pedestrima. Ce așteptând Vasile-vodă den loc neclătit, ceialați încă stătuse, și deprinși cu izbânde amu în câteva rânduri, ei au sărit întâi, muldovenii în frunte și ungurii după dânșii. Bieții pedestrași n-au apucat nici focul să-l sloboadze deplin, ce îndată, într-o clipală, cum s-ari dzice, ochiului, s-au înșirat steagurile a lui Vasile-vodă pre Bahlui în gios cu fuga.³

Sub pana lui Ion Neculce, cronicar mai fidel limbii vorbite decât Miron Costin, lângă verbul tranzitiv a hărțui apare un verb reflexiv cu un sens identic: a se hărăți. Iată-l prezent în descrierea uneia dintre multele ciocniri dintre avangărzile prințului Eugeniu de Savoia și ale sultanului Mehmed al IV-lea. Încăierarea la care se referă cronicarul are loc lângă cetatea Varadinului, adică lângă Oradea:

Vară după ce au agiunsu împărăția la cetate la Varadin, s-au și audzit că vine prințpua Evghenie cu oaste nemțască. Deci împăratul turcescu au lăsat cetatea ș-au purces înapoi la pod, să treacă apa Tisăi, să nu le apuce nemțai podul. Deci mărăgându asupra podului, nemțai încă au sosit cu tabăra, și sâlié care de care oaste s-apuce curundu la pod. Și nu să băté temeiul, numai aripeli să hărătié. Și tot mergé alături obuzurile, păn-au însărat. Iar peste noapte au fugit turcii de-o apucat la pod, de-u sârguit de-au trecut împăratul și cu curtea lui. Iară nemțai demineața, vâdzând că nu-s turcii, au și purces în goană: pe carei cum îl agiungé îl tăié și jacuié.⁴

Verbul a se hărăți nu este, probabil, rezultatul unei evoluții pe teren românesc a termenului maghiar harc. Dar originea lui pare a fi tot ungurească, Sextil Pușcariu avansând drept etimon verbul herécelni (= a cocoși), a cărui variantă hergelni păstrează acest înțeles, câștigându-l însă și pe acela de a zădări, a întârâta, a asmuți. Ulterior, susținea același lingvist în Dicționarul Limbii Române, cuvântul ar fi fost apropiat de harță, a hărțui.

Tot Neculce, cronicarul fidel al domniei lui Dimitrie Cantemir, ne readuce în lumea călăreților asiatici, de astă dată tătari, ce apar brusc și atacă armata feld-mareșalului rus Boris Petrovici Șeremetev pentru a-i fura caii:

Atunce Șeremet zăbovind la Țoțora, așteptând împărăția să vie cu toată greimea, lovit-au tătari în vro doao, trei rânduri straja lui Șeremet, fără veste, de o strica și apuca câte o

herghelie, doao de a oștii moschicești și să da iar înapoi. Să can hărăție câte puțin cu oastea moschicească cea sprintină, iar cu temeiul nu vre să să bată.

Peste Prut, de ceasta parte, nu cutedza să treacă la moldoveni, că să făcusa veste că sânt moldoveni 30.000. Și știind pre moldoveni că sânt sprinteni la războiu, nu cutedza să le facă vrun vicleșug. Nici în țară pe de altă parte nu vre să între, ce numai pre de cee parte, cât pute, zăhăie pre moscali.⁵

Cu această ultimă bătălie din epoca eroică a românilor se încheie practic și cariera militară a cuvântului harță și a derivatelor lui, chiar dacă ele vor mai fi folosite cu această accepție în romanele de inspirație istorică. De acum încolo el are tot mai des sensul de sfadă, ceartă, iar verbul derivat de la el, a hărțui, va însemna a urmări, a necăji pe cineva fără de milă, făcându-i fel de fel de necazuri și neplăceri. În cânticelul comic Haimana, pe care l-am mai amintit⁶, Alecsandri evocă o mini-revoluție din Turnu-Severin, reprimată expeditiv de un Pristanda energic: „polițaiul de oraș hărțuise revoltanții și numai cu cinci dorobanți îi legase butuc și-i dase peșcheș procurorului!...”

Tot Alecsandri reține și o formă modernă a harței. Harță Răzășul, operetă comică din 1865, an în care, conform unei legi agrare, se împărțiseră pământurile și tot felul de învârtiți intraseră – cu prețuri de nimic – în posesia unor moșioare, are drept erou un expert în chichițe avocatștii:

Nu cumva-i bate gându la giudecată?... Poftească, dacă vrea să guste moara lui Harță Răzășul...de 20 de ani de când m-am tot frecat de păreții giudecătoriilor, doar am deprins eu să întorc șuruburi cârciogărești și am agiuns a putea ținea clanț cu oricare avocat.

Eu sânt Harță, baș răzăș
Cunoscut tocmai prin leș
De ciocoi, de scriitori
Și de mulți judecători.
Ani întregi eu m-am luptat
Până ce mi-am câștigat
Și procesul cârciocos,
Și nume de Hărță...gos.

Cunosc orice cârcioguri [tertipurî–n.n.] și orice coțcării De-mpricinați purtate prin judecătorii. Știu cum să cumpăr marturi și să-mi găsesc dovezi, Care se par că-s false și trebuie să le crezi. Am ispisoace multe, ascunse colo-n pod, Și știu orice pricină s-o-nod și s-o deznod...⁷

De sub mantaua răzășului Harță s-au ivit azi o mulțime de procesomani ce transformă viața compatrioților într-un adevărat infern.

3. Ibidem, p. 217.

4. Ibidem, p.339. Neculce utilizează și substantivul hărăt, desemnând o unitate militară sau ostaș (îndeobște cavalerist) ce aveau misiunea de a duce lupte de avangardă sau de ariergardă cu o armată dușmană. La Stănilești, în vara lui 1711, turcii și rușii (aliații moldovenilor) își tatonau forțele astfel: „Fără cât numai ce ieșie hărăt, câte doi, trei, și de la noi așâjdere, de să lovie cu dânșii, și din oficerii moschicești și din moldoveni” (ibidem, p. 392).

5. Ibidem, p. 383.

6. Vezi supra, A-și găsi bacăul, p...

7. V. Alecsandri, Opere, V, ed. cit., p. 231-232.

Tradiții și obiceiuri din comuna Vulturu

Ana-Laura PARFINOV

Localitatea Vulturu se află în județul Constanța, înconjurată de comuna Casimcea, la est, comuna Crucea la vest și localitățile Saraiu și Pantelimon la nord respectiv sud. Primele documente în care localitatea este pomenită ca așezare omenească datează din anul 1854, când însă aceasta purta un alt nume, Kartal. Abia din 1933 s-a stabilit toponimul de Vulturu, după o veche legendă care spune că, în anul 1471, pe când armatele turcești traversau acele pământuri, au fost întâmpinate de un vultur bătrân care a scrutat trecerea convoiului fără să se clintească din loc. Conducătorul aceluia convoi a hotărât să se oprească acolo și să ridice tabăra pe locul acela. Mărturie pentru prezența turcilor pe teritoriul fostului Kartal stau rămășițele cimitirului turcesc, din care s-au descoperit fragmente de oseminte între anii 1966-1976.

De-a lungul anilor au mai ieșit la iveală și alte dovezi ale civilizației turcești: fântâni-despre care legendele locale spun că ar adăposti comori, cișmele cu pietre inscripționate și altele. Primul izvor istoriografic care pomenește despre localitatea Vulturu sub această denumire este volumul „Documente privind istoria Dobrogei” (1830-1877), întocmit de Tudor Mateescu (București, 1975, p.196). În fond, „Vulturu” este doar o traducere în română a cuvântului Kartal, desemnând prin această schimbare și o transformare semnificativă în componența etnică a grupurilor care populau zona. La finalul războiului din 1877 multe familii de români, în special din Ardeal, au pornit către Dobrogea și și-au durat gospodăriile în această zonă, în partea de est a pârâului Cartal.

Pentru a păstra cât mai fidel memoria locurilor și a vremurilor de demult, bătrânii localnici au donat colecției Muzeului Cartal din localitate tot felul de obiecte și artefacte care vorbesc despre originile și despre dinamica culturii din acest segment al Dobrogei.

De cele mai multe ori însă, obiectele nu pot vorbi îndeajuns pentru ele însele, ci au nevoie de oamenii care le-au folosit sau le-au moștenit, ca să le spună povestea. Au nevoie de povești care să creeze contextul, să aducă pe firul memoriei obiceiurile, cântecele, descântecul, bucuriile și spaimile care însoțeau viața de zi cu zi a localnicilor. De aceea le chemăm și noi pe câteva dintre aceste purtătoare de istorie a locului și a obiceiurilor și le rugăm să ne povestească, pe cât se poate cuprinde într-un text ce nu vrea nici să plictisească prin prolixitate, nici să expedieze într-un mod ingrât teme atât de sensibile și de

încărcate de emoție, câteva fragmente din a căror culoare și formă să putem alcătui o hartă veche a vieții din Vulturu.

Povestitoarele noastre sunt: Aneta Pârvu, Aneta Rizea, Georgeta Stan, Victoria Toader, Violeta Cîrșman și Maria Berbec. Întrebate dacă Vulturu este localitatea de baștină, Georgeta Stan, în vârstă de 70 de ani, ne oferă un răspuns care schițează primele trăsături ale portretului femeii de la mijlocul secolului trecut:

„Fata nu are sat. Fata este ca salcia, fetele se mărită, pleacă în satul băiatului. Suntem venite prin căsătorie. Eu din părinți sunt moldoveancă, din județul Vaslui. Părinții au venit în Dobrogea în 1960 când în Moldova se făcea colectivizare în masă, au fugit de acolo și au venit în Dobrogea. Aveam 11 ani când am venit aici. Am urmat școlile la Năvodari, liceul, apoi școală de educatoare, am venit educatoare în sat în 1967. M-am căsătorit cu băiat din sat, născut aici, ne-am întemeiat o familie, am locuit împreună cu socrii, am avut o viață foarte frumoasă împreună cu socrii, am avut niște socrii minunați, avem 3 băieți toți mari, la casele lor, avem două nepoțele și în prezent sunt educatoare pensionară.

Viața a fost frumoasă. Se mai pune întrebarea: ai vrea să o iei de la început? Nu. Fiecare etapă a vieții s-a desfășurat așa cum a fost predestinată de la Dumnezeu, a fost frumos, a fost bine, cu bune cu rele și avem 50 de ani de căsnicie și avem amândoi aceeași vârstă. Avem o gospodărie mare, în acea gospodărie, de-a lungul anilor au trăit trei familii, trei generații. Bunicii lui, socrii și noi am trăit împreună. În prezent suntem numai noi doi și abia ne desfășurăm activitățile zi de zi că sunt foarte multe. Avem o viață frumoasă, trăim într-o comună frumoasă, care a început să se dezvolte din orice punct de vedere, avem condiții și acasă și în comună. Avem o grădiniță foarte frumoasă, o școală modernă, căminul cultural cu care ne mândrim și în care se desfășoară toate activitățile. Eu sunt foarte mulțumită de localitatea în care trăiesc. Nu avem de ce să plângem după oraș. Ne dorim sănătate de la Dumnezeu.”

În comunități precum cele din Vulturu destinele oamenilor se întrepătrund și se împletesc cel mai adesea. Școala, biserica, ulița, cimitirul sunt tot atâtea locuri de intersecție, locuri ale comuniunii. Despre aceste locuri și despre legăturile nevăzute care se țes între oameni și între generații ne vorbește și Maria Berbec:

„Sunt născută într-o familie de aromâni,

1937. Familia Toader Neagu și Cristina

numele de familie era Racu. Am terminat liceul pedagogic în 1971. Sunt născută în Tariverde, Cogealac județul Constanța, dar cred că destinul meu a fost la Vultur. Am crezut într-un destin și cred în el. M-am căsătorit foarte repede. La 1 septembrie am primit repartiția am venit la școală, și pe 21 noiembrie m-am căsătorit, în 1971. Cred că a fost un destin. Prea repede s-a întâmplat. Soțul este din sat, am locuit împreună cu socrii. Împreună avem 4 copii: 2 fete și doi băieți. În familia Berbec, am trăit împreună 4 generații: bunicii socrilor, socrii, noi și acum copiii (fiul meu). Din 1971 am funcționat ca învățătoare în această comună, iar din 1991 am fost directorul școlii. M-am atașat foarte mult de această localitate, de locuitorii acestei comune și în special atașamentul meu pentru această comunitate a fost mai mare atunci când am avut funcția de director, pentru că am căutat ca această comună să se afirme și să fie cunoscută nu numai în județ ci și în țară. Am înființat, pe lângă multe activități pe care le-am organizat, împreună cu doamna învățătoare Boer Siminica, ansamblul „Cartalu” care și astăzi își desfășoară activitatea, am participat la foarte multe concursuri, copiii au fost încântați pentru că i-am promovat. Am ajuns și în Râmnicu Vâlcea”.

Patru generații peste care timpul a trecut, după cum ne spune interlocutoarea noastră, parcă prea repede. Un arbore genealogic ale cărui rădăcini pornesc din zone îndepărtate și ale cărui crengi se răspândesc și se vor ramifica în alte și alte locuri încă neștiute de nimeni.

„Mama socrului, Berbec Maria, am locuit împreună un an de zile, era din satul Zagon, Ardeal. Bunicu', Berbec Ion era din Pârlita, Ialomița. Veniți cu bunica născută în 1885 aici.

Bunica lu' socră-miu. Iar soacra mea născută în Caciamac, soțul născut aici, eu născută la Tariverde, părinții născuți în Grecia. De la cei patru copii am 8 nepoți și numai băieți. Cel mai mare are 20 de ani și cel mai mic trei luni. Mi-a plăcut să îmi fac meseria de dascăl, suntem foarte mulțumiți pentru ce am realizat și sperăm să trăim mulți ani alături de familie și de copii. Prima dată când am fost repartizată, primirea ne-a făcut-o doamna educatoare Stan Georgeta. În cancelarie când am intrat, era domnul director, domnul Nedelcu, fostul director, Dumnezeu să îl odihnească, aveam o cană de sticlă și ne-a zis așa: „Fetelor, cine bea din cana asta apă, aici rămâne!” Și eu am băut și încă o colegă și apoi în anul ăla s-a spart cana și de atunci, ce cadre didactice au mai venit, nu a mai ramas niciuna. Și aici a fost, așa cum am mai spus, destinul meu.”

La momentul de față, Maria Berbec spune că nu mai sunt și alte naționalități care să populeze pământurile comunei. Își amintește însă de toponimul vechi, precum și de zonele din care au venit, pe rând, generațiile strămutate aici:

„Localitatea este doar de români. Creștini ortodocși în proporție de 99%, o singură familie de catolici. Când s-a populat, s-a populat din toate zonele din țară. Când s-a populat satul acesta era sat turcesc se numea Cartalu - vultur. Bunicii și străbunicii noștri sunt veniți din Brăila, Sibiu, prin ei s-a populat satul acesta. Ei cum veneau se așezau în două părți ale satului: mocanii (care veneau de la munte) și cojanii (care veneau de la câmpie). Până la biserică erau cojanii și de la biserică erau mocanii. Acum este locuită mai mult de moldoveni, au venit la muncă și au rămas aici prin căsătorie.”

Nici septuagenara Victoria Toader nu este născută pe pământurile Dobrogei. Însă familia întemeiată de ea la Vultur s-a extins până la strănepoți și mai toți continuă să trăiască dacă nu chiar în localitate, cel puțin în apropierea acesteia.

„Eu sunt născută în județul Vaslui, în comuna Ungheni de Sus, localitatea Moara Domnească. Sunt născută cu numele de Mogoș Victoria. Am venit în comuna Vultur la vârsta de 18 ani, în 1966. Și m-am căsătorit aici în localitate cu soțul meu, Toader Ștefan, am dobândit doi copii, fată și băiat și ne-am stabilit aici. Am muncit la colectiv, la IAS. Soțul este decedat din 1999 și trăiesc aici cu copiii, cu nepoți am trei nepoți, cu strănepoți, patru strănepoți. Ne bucurăm că suntem sănătoși aici. Am o fată în Italia. Băiatul este în Constanța lucrează.”

Celelalte trei femei, Aneta Rizea, Aneta Pârnu și Violeta Cârșman au o istorie de familie mai apropiată de locurile în care s-au mutat odată cu trecerea anilor, căci prima este născută în localitatea Horia, județul Constanța, cea de-a doua în comuna Saraiu iar cea de-a treia la

1939. Familia Toader Dumitru

Hârșova.

Întrebate care sunt sărbătorile religioase importante pentru localitate, femeile se întrec să răspundă :

„Boboteaza, merge părintele cu botezul prin sat botează fiecare casă în parte, botează animalele, botează păsări. La biserică veneau tineretul călare, se mai păstrează și acum tradiția aceasta. După terminarea slujbei, preotul mergea afară din biserică și boteza caii. Caii erau împodobiiți cu eșarfe, panglici, cu hârtie creponată, cu țoale. Și apoi așa împodobiiți făceau o întrecere.

Pe urmă lăsată secului, merge finul la nașul, copiii la părinți.

În Postul Paștelui, mergeam cu colivili la biserică, în fiecare sâmbătă, șase colivi. Fiecare care avea morții, preotul citea, împărțeam colivile. De Florii mergeam cu salcie și flori la biserică, le sfintește părintele, puneam la poartă salcie împletită, flori, punem la ușă la geam, sub pernă. Puneam pentru sănătate.”

Alături de sărbătorile religioase însă localnicii mai păstrează și reminiscențe ale credințelor mai vechi, pe care aceștia le respectă și în raport cu care își manifestă încrederea sau reticența, după caz. Astfel, de la Georgeta Stan aflăm că oamenii mai păstrau până nu demult și obiceiurile de Caloian, că de Bobotează fetele își luau busuioc din stebila preotului și îl puneau sub pernă spre a-și afla ursitul și că femeile se duceau deseori pe la descântătoare ca să vindece vreun betșug ori altul:

„Un copil al meu, s-a speriat în curte de la o scroafă cu purcei, el avea vreun an jumate.

S-a speriat atât de tare că s-a urcat pe ceva. De dimineată până pe la pânz era bine, după prânz se îngălbenea și zăcea. Și mămica mi-a zis: du-te la baba Floarea. Și l-a descântat, i-a tunat cositor și după acel descântec și după acea frecție ce îi făcea, a doua zi era sănătos.

Și am trăit și eu: mi-am luat o cumnată de la morgă, decedată și m-am speriat atât de tare. Eu am zis că nu m-am speriat dar a doua zi am visat o mână așa puternică că mă apăsa și m-am îmbolnăvit și am mers din nou la această babă. Și ce mi-a făcut și ce mi-a descântat că a doua zi eram sănătoasă. Avea leac.”

Despre puterile descântătoarei vorbește și Maria Berbec, care întărește spusele Georgetei Stan cu propriile povestiri legate de ea :

„Da, de deochi, de junghi, baba moașa din sat care te trăgea pentru naștere, te trăgea, te încingea, ca să ai copii. Și eu cu băiatul cel mare am fost la ea și l-a descântat de junghi. După botez probabil că era deochiat sau ceva. Două luni de zile am umblat cu el prin spital, sub nici o formă, nici un tratament, slăbea nu mânca. Și am avut femeie care mi-a crescut copii, o mătușă, pe tanti Maria, care a adus-o pe baba Păcăloaia. Și baba Păcăloaia când a călcat pragul casei, mi-a zis că băiatul e bolnav de junghi. Mi-a cerut un ou, l-a descântat, de atunci știu, i-am furat descântecul. L-a descântat cu paie de mătură. I l-a plimbat pe spate nu, când i l-a plimbat pe față i s-a spart în dreptul inimii. Mi-a zis să nu îi fac baie, l-a împachetat, l-a strâns să stea oul 24 de ore acolo, cu tot cu ou să doarmă. Nu vă spun, că băiatul are 44 de ani acum, n-a mai fost bolnav de atunci absolut deloc.

A pus oul într-o ceașcă și l-a descântat cu paie de mătură și a spus descântecul și apoi a făcut cruce. De acolo din ceașcă l-a pus pe spate și i l-a plimbat nu s-a spart și s-a spart acolo în dreptul inimii. Dar ea a zis de când a intrat în casă: băiatul tău are junghi la inimă. Eu am furat descântecul: „Junghi, de junghi, junghi fără junghi ieși din carne, din oase, din creier din rărunchi din ficat din tot corpul și lasă-i lui (N) sufletul curat ca al Maicii Precistei curat.” De la baba Păcăloaia eu l-am furat și de atunci am avut leac.

Când era mică Teodora pleca cu Victorița (fetele mele) în sat și mie îmi spunea mereu tanti Maria: „Când pleci cu copiii în sat ia de la călcâi și spune: „Când s-o deochia călcâiul meu atunci să se deoachie și fata sau băiatul meu” și pui în frunte la copil. Și a venit Teodora cu Victorița din sat, era mică, cred ca avea un an și ceva. Ne-am urcat în pat să o culc. Și deodată i s-a făcut rău, temperatură mare. Nu aveam mașină și nu aveam unde să mă duc cu ea. Și stând cu ea pe picioare am început să îi spun descântecul. După ce am terminat, a vomitat tot și apoi s-a liniștit și a adormit. I-a scăzut temperatura brusc și și-a revenit.”

Unele acte cu substrat magic puteau fi însă practicate chiar și de femeile însele sau de apropiații lor, fără a mai fi nevoie să invoce descântătoarea. Erau, în fond, descânțete sau invocări pe care sătenii își asumau curajul de a le rosti chiar ei, după cum aflăm în cele ce urmează :

„Mama mea descânta de brâncă. Anii din urmă mai apărea la persoane câte o pată sau umflătură pe mână, pe picior, pe spate, pe față și era un descântec care se chema de brâncă și femeile mai în vârstă lua o coală albastră și scria în oglindă, cu mâna stângă, făcea un cerc cu scrisul ăla și o ungea cu miere și o pune pe umflătură și acolo lăsa hârtia aia te înfășurai cu ea. Și dacă era brâncă până a doua zi trecea. Înainte se foloseau aceste leacuri bătrânești”, povestește Aneta Pârvu.

În același timp, Aneta Rizea cunoștea leacul pentru durerile de urechi : *„De dureri de urechi se făcea o pâlnie de hârtie și o pune în ureche și lega o cârpă în vârful unui băț și îi dădea foc. Și puneu bățul ăla la gura pâlniei și fumu' ăla intra în ureche și se făcea vreo două trei zile așa și îți trecea urechea.”*

Însă gestul simplu, fără incantație nu părea să fie îndeajuns pentru Victoria Toader, care adaugă faptul că acest leac era însoțit și de o incantație :

„Și când dădeai foc și puneai fumul ăla acolo ziceai așa: „leși năjit pârcajit, Că te-ajunge poale albe / Poale albe de fecioară / Cum te-ajunge cum te frânge.” Asta era descântecul de năjit.”

Fetele coceau turte după o rețetă aparte, ajunau și apoi mâncau doar acel aliment consacrat spre a-și visa ursitul, unii bărbați încercau să ghicească, în noaptea de Anul Nou, mersul ploilor și al vântoaselor în foile de ceapă, femeile, unele dintre ele, dădeau în bobi ori cereau altora să facă asta pentru ele. Pentru Aneta Pârvu acest lucru era parte integrată în cotidianul vieții sale :

„Da, soacra și bunica mea dădea în bobi și învățasem și eu să dau dar acum dacă n-am mai dat nu mai știu. Dacă așteptai pe cineva și vedeai că întârzie dădeai cu bobii și de acolo cădea, îți arăta din numărutul lor dacă vine sau nu vine, dacă îi cădea drum sau nu. Sau că vine petre trei ore, trei zile sau că nu vine deloc.”

Nici Victoria Toader nu este străină de practica datului în bobi, despre care ne povestește :

„Da și eu am dat și ce dădeam se adeverea. Se alegeau 42 de bobi și se împărțea în 3 grămăjoare. „42 de bobi cum știți a încolți și a înverzi / Așa să știți de veste să îmi dați de cutăre. Bobii îi făcea în trei grămăjoare așa și îi alegea,

1949. Toader Marița cu copiii

câte doi câte doi și care rămânea la urmă, unu, doi sau trei pe ăia îi puneu grămadă. Și dacă rămânea trei bobi însemna vorbe multe, care rămânea unul însemna că o să ai o supărare, lacrimi. Acum nu am mai dat că nu mai crede lumea.”

Maria Berbec ne spune că uneori descânțetele erau folosite și pentru a vindeca animalele de suferință :

„La Tariverde aveam o bătrână care cânta cu ghiocul printre animale. Te duceai, descânta cu o sticlă cu apă, turna apa într-un vas de aramă al ei. Că m-am dus eu cu sora mea că aveam calul bolnav. Și avea o cană de aramă cu țâțână. Turna apa din sticlă în cana aceea, puneu înăuntru ca o scoica (ghicoul) o descânta, mergeam acasă i-a dat mama să bea apa aceea și s-a sculat calul.”

De la Maria Berbec mai aflăm și de obiceiul de a pune grâu la crescut pentru toată familia în noaptea Sfântului Andrei, precum și de o altă practică mult îndrăgită de fetele nubile mai ales:

„De Drăgaică, mama mea, când era din Grecia avea un obicei pe care l-a adus și când au venit în România. Se strângeau fetele, de la 4 dimineața plecau pe câmp și strângeau flori de sânziene și flori de câmp, împleteau coronițe și la ora 8 veneau cu aceste coronițe la slujbă. Fiecare ducea coronița la biserică, și acele coronițe rămâneau la biserică. Acest obicei îl făcea mama mea când era domnișoară. După ce s-a căsătorit nu a mai făcut. Mama a plecat din Grecia de la vârsta de 6 ani și a adus obiceiul acesta cu ea de acolo. Și l-am păstrat și eu.”

Tot de la ea aflăm și despre obiceiurile legate de ciclul sărbătorilor de iarnă, despre colind, despre urături și răsplata urătorilor :

„Pregătirile începeau de Sf. Nicolae, si se făceau repetiții la fiecare acasă, în grajd de obicei. De Crăciun merg copiii, se păstrează colindatul. Înainte se cânta colindul cerbului, colinde de

fată mare, colind de băiat. Se mai păstrează și acum colindul cerbului. Înainte erau două cete mari, erau colindele frumoase. Colindau la geam, afară.”

Colind de băiat -Colindul cerbului

Lerului, de la deal la vale coboară, coboară
Lerului, cerbul trestiorul
Lerului, unde iarba crește, în patru se-mpletește
Lerului, cinci găitânești
Lerului , aici cerb se crește și se ferecește (bis)
Lerului, ferice de elu
Lerului, ferice de elu și de mama lui (bis)
Lerului, Ion frate-al nostru pe cer mi-l zăriră
Lerului, Ion frate-al nostru și mi-l urmăriră
Lerului, și mi-l urmăriră
Lerului, tot din urmă-n urmă și din turmă-n turmă
Lerului și mi-l înfundară
Lerului, Ion frate-al nostru arcul că-și luară
Lerului, arcul și-o săgeată
Lerului și mi-l potriviră cam la a treia coastă
Lerului, că-i neputincioasă
Lerului, cerbu-ngenunchiară și mi-l blestemară
Lerului, săgeată-ntiglată
Lerului, săgeată-ntiglată firea-i blestemată
Lerului, firea-i blestemată
Lerului, Ion frate-al nostru cerbul că-și luară.
lerului și mi-l preumblară
Lerului, tot prin case rare pe la domnișoare
Lerului, pe la domnișoare
Lerului, tot prin case dese pe la jupânese
Lerului, pe la jupânese
Lerului, Ion frate-al nostru rămâi sănătosu’
Lerului, rămâi sănătosu’.”

Colindul Leului - de băiat

Lerului, Cerului Doamne
Dar și Ion cel frumosul
De dimineată se sculară
Lerului, Cerului Doamne
Pe ochi negri se spălară
La icoană se-nchină
Lerului, lerului Doamne
Cruce cu dreapta-și făceară
Cărașia-și apucară
Lerului, lerului Doamne
Cărașia în grajd de piatră
Și acolo dacă-ajunseară
Mâna-n buzunar băgară
Lerului, cerului Doamne
Chei dalbe că scoseară
Grajd de piatră descuiară
lerului, lerului Doamne
Și-năuntru când intrară
cal mai bun că-și aleseară
Lerului, lerului Doamne
Cal mai bun și mai blajin
Cum îi place la stăpân
Lerului, lerului Doamne

De chioșchina grajdului
lerului, lerului Doamne
Cu țesala-l țesălară
Cu peria-l periară
Lerului, lerului Doamne
Frumos șaua-i așezară
Lerului, lerului Doamne
Când să pun picioru-n
La ogor că merșeră
Lerului, lerului Doamne
Cărașia m-apucară
Cărașia la vânat
Lerului, lerului Doamne
La vânat înspre Bârladul
Mânai ziua, toată ziua
Și nimic nu folofiu
Lerului, lerului Doamne
Când fu soarele-n răsără
Eu plecai să viu acasă
Lerului, lerului Doamne
Găsi leul de adormitul
De-adormit cu fața-n sus
Lerului, lerului Doamne
Să-l săgete nu se-ncrede
Să-l înfrunze nu cutează
Lerului, lerului Doamne
După cal descălecară
Și în lanțuri nu-l băgară
Lerului, lerului Doamne.
Și pleca-i cu el acasă
Lerului, lerului Doamne
Ș-având o soră mai mică
Cu soarele potrivită
A ieșit pe prispă afară
Lerului, lerului Doamne
Le stiga-n gurița mare
la ieși taică, ia ieși maică
Lerului, lerului Doamne
Ce-ați crecut ce-ați legănatu
V-aduce leul legatu
Lerului, lerului Doamne
Chiar îi viu, nevătămatu
Numai în lanțuri băgatu
Lerului, lerului Doamne
Mulțumesc lui Dumnezeu
Văzui fiu din trupul meu
Lerului, lerului Doamne
Și Ionel cel frumosul
Să rămână sănătosul.

Colind de casă

Sus în vârf la nouă meriu
Hoilerou doi lerului Doamne
Mi-arde nouă lumânări
Sus îmi are jos îmi pică
Pică una pică două
Pică una pică două
Picătura ce-a de-a noua
Picătura ce-a de-a noua.

Unde Dumnezeu se scolă
 Se scâldară, se-mbăiară
 Ei și-n mal se primeneală
 Primenele umelnele
 Cu doi telegari la ele
 telegari se preumbală
 Sus mai sus că se urcară
 Jos mai jos că se lăsară
 La scaun de judecată
 Unde merge lumea toată
 Și-atunci Dumnezeu grăiră
 C-am fost tânăr și-am făcutu
 Mi-a dat mâna și-am pututu
 Făcui casă lângă drumu
 Și încă Doamne am mai făcutu
 Mi-a dat mâna și-am pututu
 Făcui masă peste drumu
 Și încă Doamne-am mai făcutu
 Mi-a dat mâna și-am pututu
 Făcui pod în locuri rele
 Și încă Doamne am mai făcutu
 Mi-a dat mâna și-am pututu
 Făcui puț în locuri seciu
 Și încă Doamne am mai făcutu
 Mi-a dat mâna și-am pututu
 Făcui cruci pe la răspinteni
 Și-atunci Dumnezeu grăiră
 Cu casa de lângă drumu
 Care cum se odihneau (bis)
 Tot mie că-mi mulțumeau (bis)
 Mie și lui Dumnezeu
 Cu masa de lângă drumu
 Care cum se ospătau
 Tot mie că-mi multumeau
 Mie și lui Dumnezeu
 Cu puțul din locuri seciu
 Care cum se adăpau
 Tot mie că-mi mulțumeau
 Mie și lui Dumnezeu
 Cu podul din locuri rele
 Care cum pe el treceau
 Tot mie că-mi mulțumeau
 Mie și lui Dumnezeu
 Cu crucea de la răspinteni
 Care cum se îndreptau
 Tot mie că-mi mulțumeau
 Mie și lui Dumnezeu
 Și-atunci Dumnezeu grăiră
 Stai la masă nechematu
 Bea paharu' neuratu'
 Intră-n rai nejudecat'.
 Busuioc verde pe masă
 Rămâi gazdă sănătoasă
 Și la anul tot voioasă.

„Erau răspățiți cu mâncare, cârnați, caltaboș, dar și bani. Cu aceste colinde se mergeau în ajunul Crăciunului. Cu steaua se mergea în ziua de Crăciun. Se umbla în ajunul Crăciunului, copiii mici umblau în ziua de ajun cu bună dimineța.

Veneau cu trăistuța și le puneam mere, covrigei. Cu steaua se umbla în ziua de Crăciun și a doua zi si erau răsplătiți tot așa cu mere, covrigi, scovergi.”

Aneta Pârvu are și ea amintiri legate de Crăciun și Anul Nou, de colinde și obiceiuri de iarnă:

„Se mergea în dimineța de Anul Nou, după ce se luminează, pleacă copiii cu buzunarele pline de boabe (grâu, porumb) și zice la ușă: „Grâu de toamnă / Grâu de vară/ D-ar-ar Domnu’ să răsără/ La anu’ și la mulți ani!” Se mergea tot în ziua de Anul Nou și cu sorcova. Se făcea sorcova în casă, se rupea dintr-un pom un crăcan așa și îl înfășura în hârtie creponată și făceau sorcova.”

Iar Aneta Rizea își amintește de semnificația primului sosit în casă la trecerea dintre ani :

„Zicea că dacă intră în ziua de Anul nou prima dată un bărbat în casă o să îți fete oile mai mulți berbeci, dacă intra o femeie, făta mai multe mielute.”

Însă viața în Vultur nu are numai componente magice, suprafirești, ci se țese și pe orizontală, după rânduială pământescă. Toate femeile cu care avem ocazia acum să povestim au prins o perioadă de tranziție a unei societăți rurale, cu obiceiuri și practici ancestrale, cu credințe și superstiții către o lume peste care modernitatea venea în forță. Școlarizarea, apariția căminelor culturale, colectivizarea, toate acestea sunt elemente care au schimbat radical fața locurilor și viețile locuitorilor din Vultur.

Victoria Toader este una dintre femeile în a căror copilărie vechiul s-a împletit cu noul:

„Eu am fost trei zile la grădiniță, apoi până să intru la școală, la 8 ani. Până atunci mă duceam cu oile, mă duceam cu vaca, pe la 12 ani mulgeam oile, stăteam cât stăteam acasă, puneam laptele în găleată cu apa rece, seara plecam cu ele și seara iar le mulgeam oile, îl răceam și îl amestecam și făceam brânză. Că tata stătea la câmp mult. Aveam și frați mai mici și mai mari. Cea mai mare ca mine mergea la sapă să prășească. Eu mă duceam cu 15-16 oi și cu vaca. Mergeam pe derea cu ele la păscut. Faceam treabă, țeseam. Eu cu o soră mai mică am țesut la război.”

Aneta Pârvu intervine:

„Și eu am țesut și am tors. Luam fusul și lâna și torceam. La început, pe la 15, 16 ani nu îmi ieșea. Am lucrat și cos și acum orice. La școală am făcut 8 clase. La 17 ani jumate m-am măritat, soțul meu avea 26. Așa se măritau fetele înainte. Am lucrat și la colectiv: la sapă, la cosit, mazăre, fân, la treierat. Era bine, era frumos (la școală) era 34-35 de copii într-o clasă. Aveam profesori calificați. Am avut profesori de matematică și fizică doi frați îi țin minte și acum. Era foarte buni. Învățați de la ei, explica atât de bine. Scriai pe maculator și învățați de acolo. După școală

veneam acasă și ne îngrijeam de animale că mama era la câmp cu tata. Aveam frați mai mari ca mine, frați mai mici. Noi am fost șapte frați, eu eram cea de la mijloc. Jocuri: ne jucam „m-am ascunselea”, „pietricele”. Aveam multe multe jocuri.”

Întrebate ce înseamnă pentru ele Vulturul și cum se raportează acum la pământul care le-a adoptat, toate femeile se întrec să-l laude, să-și exprime duiosia și atașamentul :

„Cel mai frumos loc din lume. Nu aș pleca niciodată. Pai dacă eu am venit la 18 ani și aici am crescut, aici m-am căsătorit. Familia în care am intrat era o familie foarte bună, serviciul era bun. M-am atașat de oameni. Umblam din casă în casă să chemăm copiii la grădiniță. Este satul

nostru, cu bune cu rele, îl iubim, nu o să-l părăsim niciodată.” spune Georgeta Stan.

„Este satul nostru, aici am crescut copiii”, întărește și Aneta Pârvu, iar Maria Berbec rostește exact cuvintele pe care le intuim în spatele tuturor celorlalte spuse ale femeilor cu care povestim, anume acele cuvinte care mărturisesc că legăturile nu doar se moștenesc, ele se și nasc, se țes, se durează și se transformă în rădăcini ale unor noi arbori genealogici sunt meniți să ducă mai departe povestea oamenilor din Vulturul:

„Un sat cu oameni gospodari, harnici. Nu am vrea să plecăm niciodată. Chiar dacă m-am născut în altă parte Vulturul este casa mea, rădăcina mea.”

Foto: Iulia Pană